

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra občanského práva

ZASTUPOVÁNÍ ÚČASTNÍKA V OBČANSKÉM SOUDNÍM ŘÍZENÍ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

PLZEŇ 2013

Tereza MARKOVÁ

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů.

V Plzni dne 27. 3. 2013

.....
Tereza Marková

Obsah

1. Kapitola	
Úvod.....	1
2. Kapitola	
Historie občanského soudního řízení	3
2.1 Římský proces	3
2.2 Středověký civilní proces.....	4
2.2.1 Vývoj advokacie v českých zemích	5
2.3 Současný civilní proces	6
3. Kapitola	
Zastoupení na základě zákona	8
3.1 Způsobilost být účastníkem řízení, procesní způsobilost.....	8
3.2 Zastoupení.....	9
3.3 Zákonné zastoupení	10
3.3.1 Zákonné zastoupení nezletilého	10
3.3.2 Zákonné zastoupení osoby zbavené nebo omezené k PÚ	15
3.4 Doručování písemností soudem	16
3.5 Odstranitelná nedostatek v řízení	16
3.6 Úprava v novém občanském zákoníku	17
4. Kapitola	
Zastoupení na základě rozhodnutí soudu podle § 23 o.s.ř.	18
4.1 Rozsah procesní způsobilosti	18
4.2 Řízení, kdy se § 23 nepoužije	19
4.3 Rozhodnutí o ustanovení podle § 23	20
4.4 Doručování	20
5. Kapitola	
Zastoupení na základě plné moci	25
5.1 Výběr zástupce	25
5.2 Advokát	26
5.2.1 Dobrovolné zastoupení	27
5.2.2 Určení advokáta komorou nebo ustanovení soudem	28
5.2.3 Nucené zastoupení soudem	19
5.2.3.1 Nucené zastoupení před ústavním soudem	30
5.2.4 Evropský advokát	30
5.2.5 Rovnost před soudem	32
5.2.6 Výkon českého advokáta na území Slovenské republiky	34
5.2.7 Česká advokát před soudem EU	35
5.3 Notář	36
5.4 Patentový zástupce	36
5.5 Obecný zmocněnec	37
6. Kapitola	
Zastoupení na základě rozhodnutí	41
6.1 Zastoupení osoby bez procesní způsobilosti § 29 odst. 1	41
6.2 Ustanovení opatrovníka podle § 29 odst. 3.....	42
6.3 Rozdíl mezi ustanovením opatrovníka podle § 29 odst. 3 a § 30 odst. 2.....	46
6.4 Společné ustanovení pro zástupce	47
7. Kapitola	
Závěr	48
Resumé	51
Použitá literatura	52

Použité zkratky

OZ - zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

o.s.ř. - zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

ObchZ - zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

NOZ - zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (s účinností od 1. 1. 2014)

ZR - zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině

ZP - zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

ZAK - zákon č. 85/1996 Sb., zákon o advokacii

NOT - zákon č. 358/1992Sb., notářský řád

AT - zákon č. 177/1996 Sb., advokátní tarif

ČAK - Česká advokátní komora

Kapitola 1

Úvod

Téma zastupování účastníka v občanském soudním řízení je téma jak z pohledu studentky práv, tak z pohledu laika velice zajímavé.

Když se nad tímto tématem zamyslím, jako laik, který o právu nemá žádné ucelené informace, pouze z doslechu nebo obecných informací, které nás učí na středních školách, v podstatě ani netuším, jak vypadá nebo probíhá řízení před soudem, přitom je to věc, která může postihnout kohokoliv z nás a stane se účastníkem řízení před soudem, ať z iniciativy své nebo někoho jiného.

Z pohledu studentky práv, která si toto téma vybrala, jako svoji diplomovou práci, vnímám zastupování účastníka před soudem z druhé strany, jako člověk, který by v budoucnosti chtěl a měl lidem pomáhat, při hájení jejich práv před soudem, jako jejich zástupce nebo při poskytování právních služeb. Tím trochu naznačuji, jakým směrem se chci po dokončení právnické fakulty ubírat, a to advokacií a tím je i ovlivněna celá diplomová práce a jsou zde propracovanější pasáže o advokacii. Proto je toto téma pro mě zajímavé a velice přínosné.

Diplomová práce je koncipována a zaměřena na zastupování fyzických osob, a proto o zastupování právnických osob v práci mnoho nenaleznete. Důvodem tohoto zaměření je velký rozsah tématu.

Na úplném začátku diplomové práce, v druhé kapitole, jsem si vybrala historii občanského soudního řízení, je zde začleněn i vývoj advokacie a notářství, který je úzce spjat s historickým vývojem celého soudnictví. V krátkých bodech od Říma až po současnost je nastíněna tato historická linie.

Ve třetí kapitole se dostávám k zastupování na základě zákona. Pro pochopení, kdo může vystupovat před soudem, jako účastník řízení a jaké má práva a povinnosti začínám tuto kapitulu trochu ze široka vysvětlením pojmů způsobilost být účastníkem, procesní způsobilost a zastoupení. Dále je kapitola členěna na zákonné zastoupení nezletilého a osoby zbavené nebo omezené způsobilosti k právním úkonům. S brzkou účinností nového občanského zákona jsem začlenila do této kapitoly podkapitulu, která

srovnává změny mezi nynějším občanským zákoníkem a jeho úpravě o zastupování a novým občanským zákoníkem.

Čtvrtá kapitola se zabývá zastoupením na základě soudního rozhodnutí podle § 23 o.s.ř., kde je vysvětleno, v jakých případech soud může ustanovit zákonného zástupce, jako zástupce nezletilého, či osoby omezené ve způsobilosti k právním úkonům. Touto kapitolou máme pochopit problematiku ustanovení zákonného zástupce a zásady, podle kterých je zákonný zástupce ustanovován.

Kapitola, která následuje, je zastupování na základě udělené plné moci. Zde jsou vypracována témata, jako je zastupování advokátem, notářem, patentovým zástupcem a obecným zmocněncem. Opět na začátku nalezneme vysvětlení pojmu plná moc, jak z hmotněprávního hlediska, tak z procesněprávního hlediska. Problematiku zastoupení advokátem jsem propracovala více podrobněji, neboť k tomuto tématu je velké množství dostupného materiálu, a dále pak proto, že mám zájem se v budoucnu zabývat touto profesí.

Téma zastupování na základě rozhodnutí soudu podle § 29 má především vysvětlit podmínky ustanovení podle tohoto paragrafu a vymezit jaké jsou rozdíly zastoupení účastníka podle § 29 odst. 3 a podle § 30 odst. 2. V neposlední řadě je zde vysvětlen pojem v dnešní době velice aktuální, kterým je pojem „advokát pro doručování“.

Kapitola 2

Historie občanského soudního řízení

Tato kapitola si klade za cíl pouze nastínit historický vývoj soudního řízení a forem zastoupení, především advokacie v českých zemích.

2.1 Římský proces

Pro vývoj evropského civilního procesu byl jednoznačně rozhodující římský proces. Starověký Řím si prošel třemi vývojovými etapami, a to královstvím, republikou a císařstvím. To mělo značný vliv na vývoj soudního řízení, které se v nejstarších dobách rozdělilo na proces trestní a proces civilní. Podstatou civilního procesu bylo rozhodování věcí, které měly svůj základ v právních poměrech mezi právně rovnými subjekty.¹

V nejstarších dobách byli nositelé jurisdikce králové, to se změnilo v období republiky, kdy nastoupili místo králů konsulové, kterým byl po boku městský preator, jako speciální orgán pro soudní správu a výkon soudní pravomoci. V trhovách záležitostech a sporech vykonávali soudnictví kurulští a aedilové. Městským preatorům byl v polovině 3. století přiřazen preator cizinecký, který konal jurisdikci ve sporech ohledně cizinců anebo cizinců a římských občanů.²

Již v **období republiky** můžeme hovořit o počátcích advokacie, která má velice bohatou historii. Vývoj práva byl nezastavitelný a Římané, jako laici, už nevystačili se svými znalostmi a začali vyhledávat pomoc u těch, jež se právem zabývali výlučně. Poskytováním právní pomoci bylo zprvu povoláním čestným až po nějaké době povoláním placeným. O tom se píše v Lex Cincia z roku 204 před n. l., který zakazoval aby advokáti za své služby brali odměny, ale poté tento zákon byl zrušen senátem a povoloval odměnu do určitého maxima, které si může advokát vyúčtovat. Od 3. století před n. l. tvořili advokáti zvláštní stav, který byl podroben přísnému úřednímu dozoru. Římský proces v žádném svém období neznal nucené zatupování jedinců.³

¹ Ilona Schelleová, Český civilní proces, Linde, 1997, Praha, str. 50

² Kincl, Urfus, Skřejpek, Římské právo, C. H. Beck 2006, Praha, str. 114

³ Ilona Schelleová, Organizace notářství, soudnictví a advokacie, Linde, Praha, 1997, str. 351

Období císařství byl nositelem soudní pravomoci císař, ten však pověřoval jurisdikcí své úředníky, především prétoři, prefekty, bývalé konsuly a jiné.⁴ Císařské období bylo počátkem pro instituci notářství, kde mezi obyčejnými písaři nalezneme název „tabellio“, to označovalo písaře, který sepisoval po živnostensku listiny, především listiny o právních úkonech pro jiné osoby. Na rozdíl od advokacie, měli tabellioni přesně předepsaný způsob provedení své práce, jako bylo sepisování listin, kdy a jak mají přibírat svědky, sepis listin za účasti účastníků a svědků, listiny musely být nejprve před účastníky přečteny a následně podepsány. Přesnou definici tabellionů formuloval Ulpianus. Tabellioni se sdružovali v různých kolegiích, jež jsou známa nejen z Říma, ale i z ostatních měst. Listiny, které vyhotovili, měly soukromoprávní charakter, a proto sama neosvědčovala svůj obsah, z tohoto důvodu museli tabellioni často svědčit o obsahu a pravosti listin a o jednáních s nimi souvisejícími, proto toto povolání vyžadovalo naprostou poctivost.⁵

2.2 Středověký civilní proces

Pravidla o řízení na soudech se postupně vyvíjela z obyčejového práva, jež bylo doplňováno soudní praxí a ovlivňováno zákonodárnými zásahy českých panovníků. Středověké procesní právo dlouho nerozlišovalo mezi procesem civilním a trestním. Podle českého zemského práva nebyl zásadně nikdo zbaven procesní způsobilosti. Pouze psanec nemohl vystupovat jako žalobní strana a člověk nařčený z trestného činu a člověk vyloučený z církve. Procesní stranou zemského osudu mohl být i panovník, kterého zastupoval ve 14. století nejvyšší komorník a od 15. století královský prokurátor. Nezletilého u soudu zastupoval poručník, který ale nemohl nezletilého zastupovat ve věcech nemovitého majetku, to odpadlo v 15. století.⁶

2.2.1 Vývoj advokacie v českých zemích

Do počátku 14. století nemáme příliš dochovaných pramenů, abychom si udělali přesný obrázek o advokacii v této době, víme pouze, že z materiálního pohledu práva zemského si bylo možné opatřit řečníka či přímluvčího (advocatus, prolokutor). V právu městském se advokátní povolání výslovně objevuje v Horním zákoníku Václava II. z roku 1300 jehož autorem byl Gozzius Orvieta.

⁴ Kincl, Urfius, Skřejpek, Římské právo, C. H. Beck, 2006, Praha, str. 115

⁵ Stavinohova, Hlavša, Civilní proces a organizace soudnictví, Doplněk, 2003, Brno, s. 125

⁶ Ilona Schelleová, Úvod do civilního řízení, Eurolex Bohemia, Praha, 2005, s. 35 - 36

Od počátku 14. století máme oproti dřívějšímu období značně rozsáhlejší informace o advokacii. Prameny se zmiňují o dvou skupinách středověkých advokátů a to **řečnicích a poručnicích pře**. Rozdíly v procesním postavení jsou v tom, že řečník vystupoval vedle strany jako její rádce a pomocník. Poručník pře byl zástupce a plnomocníkem strany, vykonávající právem vymezené úkony namísto účastníka. Řečník nemohl být ve středověku zároveň plnomocníkem a zástupcem.

V městském právu nebyly přesně upraveny podmínky pro výkon povolání řečníka, avšak soud v konkrétních věcech rozhodoval o jeho účasti na řízení. Byla zde ještě jedna forma zastoupení, a to **Pánů z lavic**, kteří dříve vystupovali pouze v trestním řízení a posléze se stali jakousi formou zajištění zastoupení pro chudé a potřebné.

Poručníka si nejdříve mohl přizvat pouze žalobce, a to až do poloviny 15. století, poté měl toto právo i obžalovaný. Povolání poručníka po formální stránce vyžadovalo zapsání v zemských deskách.

I když obligatorní podmínkou v soudním řízení nebylo zastoupení řečníkem, dá se říci, že skoro v každém řízení působil. **Městské právo** stanovilo díky vysoké účasti na soudních řízeních podmínky pro výkon řečnického povolání. V porovnání s dnešní úpravou zde můžeme spatřit základy podmínek pro výkon advokátní profese, např. bezúhonnost, odpovědnost za škodu způsobenou klientovi, aj. Nalezneme zde i povinnost převzetí zastoupení ex-offo v případech, kdy se žádný z řečníků nechtěl ujmout zastoupení nebo jednalo-li se o osoby z chudé vrstvy. V předbělohorské době docházelo ke zvyšování úrovně a formalismu v oblasti řečnictví. Důležitým mezníkem bylo usnesení generálního sněmu roku 1615, které je první oficiální úpravou formální advokacie v českých zemích a prvním advokátním řádem.

Obnovené řízení zemské roku 1627 navrátilo advokacii před usnesení generálního sněmu, tedy ke stavu v roce 1530, ale nadále existovaly dvě formy právních služeb, a to prokurátorství a advokacii. Prokurátor sloužil jako plnomocník, který vykonával procesní úkony a advokát pouze sepisoval podání k soudu. Novinkou v Obnoveném řízení zemském byla možnost substituce, povinnost mlčenlivosti, zákaz odepření zastoupení aj.

V období Josefínského soudního řádu z r. 1781 musel být advokát doktorem práv a mít vykonanou zkoušku po odbyté praxi před apelačním soudem. Advokacie v letech od r. 1848 - 1938 byla stabilizována a plynule se rozvíjela, bohužel s příchodem

let 1938 - 1948 zažila advokacie svoji první těžkou zkoušku. V tomto desetiletí byla advokacii zdecimována a na krátký čas i konsolidována. Nelehké to advokacie měla i v následujícím období do roku 1989. Rapidní snižování počtu advokátů a nedostupnost tohoto povolání, jak ze subjektivních tak objektivních příčin také tomuto povolání nepřilepšilo. Až po roce 1989 můžeme mluvit opět o tradicích české advokacie a přijetím zákona č. 85/1996 Sb. o advokacii se stala opět advokacie srovnatelnou s úpravou vyspělých evropských států a vytvořila podmínky pro výkon nezávislého povolání advokáta.⁷

2.3. Současný civilní proces

V současné době je to samostatné, zvláštní civilní odvětví a jedním ze soudních řízení. Jako každé odvětví práva, jsou soudnictví a civilní proces ovládány určitými principy či zásadami, které je nutno dodržovat.

Občanské soudní řízení (civilní proces) lze vymezit jako postup soudu, účastníků řízení, příp. dalších zúčastněných subjektů při projednávání a rozhodování věcí patřících do civilní pravomoci soudů, jehož cílem je poskytnutí ochrany subjektivním právům a zákonem chráněným zájmům.

V rámci civilního procesu lze rozlišovat tzv. řízení nalézací, tj. řízení, v němž soud zjišťuje (nalézá) a určuje, co je právem, a tzv. řízení vykonávací (výkon rozhodnutí), jehož cílem je nucený výkon práva zjištěného a přiznaného vykonatelným rozhodnutím, nebylo-li realizováno dobrovolně.⁸

Pojem civilního procesu je neúplně vyjádřen v § 1 o.s.ř., předmět úpravy občanského soudního řádu, tj. civilní proces. Občanský soudní řád je jednotným procesním předpisem pro všechny věci náležející do civilní pravomoci soudů, a proto lze o něm mluvit jako o civilním právu procesním v širším slova smyslu, tedy jako o souboru předpisů, upravujících nejen vlastní postup soudu a účastníků při projednávání a rozhodování věcí patřících do civilní pravomoci soudů, ale také postavení soudu a účastníků v tomto řízení. Procesní právo je svou povahou právem donucujícím jak ve vztahu k soudu, tak i k účastníkům řízení; těm ovšem umožňuje ve výslovně stanovených případech dispozitivními úkony zvolit jiné řešení, než jaké předepisuje procesní právo. Ve vztahu k soudu je donucující povaha procesního práva obecně

⁷ Stanislav Balík, *Minulost, přítomnost a perspektiva advokacie*, Západočeská univerzita, Plzeň, 1998, str. 16 - 78

⁸ http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=151&typ=r&levelid=oc_207.htm

vyjádřena také v § 6 tím, že soud nesmí účastníkům odepřít součinnost, jakmile se procesním právem předepsaným způsobem na něho obrátili a splnili všechny procesní podmínky.

Sporné a nesporné řízení. Občanský soudní řád je po všech dosavadních novelizacích nadále jednotným procesním předpisem zejména v tom smyslu slova, že obsahuje úpravu řízení sporného a nesporného v jediném zákoně.

Pro oba tyto druhy řízení ovšem platí různá pravidla. Právní úprava důsledně odlišuje ustanovení, která se užití jen pro sporné řízení, a to jednak terminologicky (výrazy „žaloba“, „žalobce“ a „žalovaný“), jednak tím, že v ustanoveních, která mohou být užitá jen v řízení sporném, vylučuje jejich aplikaci pro řízení uvedená v § 120 odst. 2 (jde o řízení převážně svým charakterem nesporná). Podrobněji k charakteristice sporného a nesporného řízení srov. zejména komentář k § 120.

Ochrana práv a oprávněných zájmů účastníků řízení je přímo závislá na jejich součinnosti; zdůrazněna je přitom zásada „každý necht' si střeží svá práva“. Ve sporném řízení má nedostatek procesní aktivity, jmenovitě při plnění povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní, zpravidla za následek pro účastníka nepříznivé rozhodnutí.

Role soudu a soudce je vymezena povinností soudce vykládat zákony podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, povinností rozhodovat nestranně, spravedlivě a v přiměřených lhůtách bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem (§ 79 odst. 1 ZSS)^{9, 10}.

⁹ Zákon č. 6/2002 o soudech a soudcích Sb.

¹⁰ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s3-4

Kapitola 3

Zastoupení na základě zákona

3.1. Způsobilost být účastníkem řízení, procesní způsobilost

Procesní subjektivita (způsobilost být účastníkem civilního řízení) znamená, procesní způsobilost být nositelem procesních práv a povinností. o.s.ř. stanovuje tuto způsobilost, jako způsobilost mít práva a povinnosti, tedy hmotně právní subjektivitu. Tuto způsobilost mají fyzické osoby (§ 7 OZ), právnické osoby (§ 18 OZ) a stát.

U fyzických osob tato způsobilost vzniká narozením a u dítěte počatého, dosud nenarozeného (nasciturus), narodí-li se živé. Tuto způsobilost mají fyzické osoby až do své smrti nebo pokud nelze smrt předepsaným způsobem prokázat tj. prohlášením za mrtvého, úmrtním listem.

Právnické osoby získávají tuto způsobilost zapsáním do obchodního rejstříku nebo jiného zákonem určeného rejstříku nebo jinak podle zvláštního zákona. Česká republika vystupuje v občanskoprávních vztazích jako právnická osoba a má rovněž v tomto rozsahu způsobilost být účastníkem řízení.^{11,12}

Procesní způsobilost upravuje § 20 o.s.ř., kde výslovně uvádí, že každý může před soudem samostatně jednat jako účastník řízení v takovém rozsahu, v jakém má způsobilost vlastními úkony nabývat práva a brát na sebe povinnosti. U právnických osob, které jsou zde uvedeny, se procesní způsobilost a procesní subjektivita nijak nerozlišuje.¹³ Právnická osoba z pohledu hmotného práva je uměle vytvořená osoba, která nemůže sama jednat a musí za ni jednat fyzická osoba k tomu určená a prokazující se pověřením. To ale u právnických osob nevylučuje možnost zvolení zástupce, který jedná na základě jemu udělené plné moci (advokát, notář).

¹¹ Alena Wintrová a kol, Civilní právo procesní, Linde, Praha, str. 134

¹² Stavínková, Hlavsa, Civilní proces a organizace soudnictví, Doplněk, 2003, Brno, s. 222

¹³ Alena Wintrová a kol, Civilní právo procesní, Linde, Praha, str. 134

Fyzické osoby, které nemohou ve smyslu § 20 ods. 1 o.s.ř., z důvodů soudního omezení nebo zbavení způsobilosti¹⁴ k právním úkonům samostatně jednat a vystupovat před soudem, musí být zastoupeny.

3.2 Zastoupení

Obsah obecných ustanovení o zastoupení je podle občanského práva hmotného upraveno v OZ § 22 až § 24 a vykládá zastoupení tak, kdy není fyzická osoba s ohledem na svoji tělesnou a zejména duševní poruchu způsobilá konat právní úkony s vlastní právní odpovědností.

Je zde upravena i možnost, kdy fyzická nebo právnická osoba, která není omezena žádnou skutečností, která by ji omezovala nabývat vlastními úkony práva a povinnosti, je zastoupena někým jiným tj. jejím zástupcem, ačkoli po formální stránce splňuje všechny zákonné požadavky způsobilosti k právním úkonům,¹⁵ tj. zastoupení smluvní (§ 31 - 33b) a zastoupení zákonné (§ 26 - 30).

Občanské právo rozlišuje dva druhy zastoupení, a to přímé a nepřímé (tzv. náhradnictví). Přímé zastoupení výslovně OZ upravuje a podstata tohoto zastoupení spočívá v tom, že zástupce činí projev vůle jménem zastoupeného a na jeho účet, to znamená, že subjektivní práva a právní povinnosti vznikají přímo zastoupenému. Nepřímé zastoupení OZ neupravuje, ale nevylučuje ho.¹⁶ Nepřímé zastoupení výslovně upravuje ObchZ v podobě komisionářské smlouvy (§ 577n).

V důsledku brzké účinnosti NOZ bych zmínila úpravu zastoupení, kterou nalezneme v části první, hlavě třetí pod § 436 - 488, které se dále člení na tři díly a to na všeobecné ustanovení (§ 436 - 488), smluvní zastoupení (§ 441 - 456), zákonné zastoupení a opatrovnictví (§ 457 - 488). Problematika zastoupení je už na první pohled více propracovaná, její zpracování zabírá 52 paragrafů, oproti OZ, který toto téma řeší pouze ve 13ti paragrafech a dále je rozeseta v jiných právních předpisech. Podstata zastoupení se ale nemění, spíše přináší formulační upřesnění, která v OZ chybí a je spíš dovozována z rozhodnutí soudů.

¹⁴ OZ § 10 odst. 1) Pokud fyzická osoba pro duševní poruchu, která není jen přechodná, není vůbec schopna činit právní úkony, soud ji způsobilosti zbaví. Ods2) Pokud fyzická osoba pro duševní poruchu která není jen přechodná, anebo pro nadměrné požívání alkoholických nápojů nebo omamných prostředků či jedů je schopna činit jen některé právní úkony, soud její způsobilost k právním úkonům omezí a rozsah omezení v rozhodnutí určí.

¹⁵ Hendrych, D. a kol. Právní slovník, C. H. Beck, Praha, 2009

¹⁶ Jiří Švestka, Jiří Spáčil, Marta Škárová, Milan Hulmák a kolektiv Občanský zákoník I, II, C. H. Beck 2. vydání, Praha, 2009, s. 284

3.3 Zákonné zastoupení

Zastoupení na základě zákona upravuje 22 § o.s.ř., který říká: „*Fyzická osoba, která nemůže před soudem jednat samostatně, musí být zastoupena svým zákonným zástupcem.*“ Z toho nám vyplývá, že tyto osoby nemají procesní způsobilost ve smyslu § 20 odst. 1 o.s.ř. a kterým ani zákon nepřiznává procesní způsobilost a které tedy nemohou samostatně jednat před soudem a ze zákona mají povinnost být zastoupeny svým zákonným zástupcem, tím má zákon především na mysli rodiče (§ 36, 37 ZR) a poručník nezletilého (§ 78 ZR), opatrovník (§ 37b, § 83 ZR, § 27 odst. 2 OZ, § 30 OZ), osvojitel (§ 67 ZR), pěstoun, opatrovník jmění a osoba, které byl nezletilý svěřen do výchovy (§ 45 ZR).

3.3.1 Zákonné zastoupení nezletilého

Rodiče a poručník

Zákonnými zástupci nezletilého jsou jeho rodiče, kteří nezletilého zastupují při právních úkonech, ke kterým není plně způsobilý, za podmínek, pokud sami rodiče mají rodičovskou zodpovědnost v plném rozsahu. Tato úprava se však nepoužije, pokud zákon nezletilému přiznává způsobilost k právním úkonům v určitém rozsahu (§ 9 OZ, § 6 ZP).

K otázce zastoupení nezletilého se dovozuje z judikatury, že v běžných věcech v zastoupení není zapotřebí vyjádření druhého rodiče, pokud nejde o podstatnou věc a je třeba se dotázat druhého rodiče, zda s projevem zastupujícího rodiče souhlasí. V případě nesouhlasu jednoho z rodičů se postupuje podle § 49 ZOR: „*Nedohodnou-li se rodiče o podstatných věcech při výkonu své rodičovské zodpovědnosti, rozhodne soud.*“ Neshoda v podstatných věcech je např. určení bydliště dítěte, změna příjmení aj.¹⁷ Podle § 179 o.s.ř. soud schvaluje úkony, které byly již učiněny a jsou k soudu ke schválení předloženy a to rodiči nebo poručníkem a nebo majetkovým opatrovníkem.¹⁸ Soud může schválit jen takové právní úkony, které nejsou v rozporu se zájmy dítěte. Rozhodnutím soudu nelze řešit střet zájmů mezi rodiči a nezletilými nebo mezi nezletilými dětmi těchž rodičů.¹⁹

¹⁷ Holub, Nová, Zákon o rodině, Linde Praha, 3. vydání, Praha 1998, s.115

¹⁸ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s.136

¹⁹ R89/2006 - NS sp.zn. 21 Cdo 890/2003

V případě kdy jeden z rodičů zemřel, není-li znám, byl-li zbaven rodičovské způsobilosti, byl-li jeho výkon rodičovské zodpovědnosti pozastaven nebo nemá-li způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu, náleží právo zastupovat nezletilého druhému rodiči. Pokud má rodič omezenou rodičovskou zodpovědnost a není druhého rodiče a soud ustanoví opatrovníka (§ 83 ZR).²⁰

Pokud není ani jednoho rodiče, který by mohl nezletilého zastupovat, soud ustanoví poručníka (§ 179). Není-li to v rozporu se zájmy nezletilého, ustanoví soud poručníkem především osobu, kterou doporučili rodiče, z důvodu zachování stávajících rodinných vazeb. Nejčastějším navrhovaným poručníkem bývají prarodiče nezletilého, sourozenec, teta, strýc nebo někdo, kdo je nezletilému blízký nebo jeho rodině. V případě, kdy nelze ustanovit fyzickou osobu, soud ustanoví právnickou osobu v podobě orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Je důležité při výběru vhodného poručníka přihlížet i k tomu, zda splňuje veškeré požadavky, které jsou požadovány za běžné situace od rodičů, tj. aby plnil stejnou funkci jako rodič.

Je-li nezletilý umístěn v pěstounské péči, nemůže být poručníkem soudně ustanoven ani jeden z pěstounů, pokud se nezmění podmínky v průběhu pěstounské péče a to tak, že např. rodiče nezletilého zemřeli nebo byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti, pak nic nebrání změně soudního rozhodnutí a ustanovení dosavadních pěstounů do funkce poručníka.²¹

Poručník je ze své funkce a řádného plnění poručnictví odpovědný soudu, který nad ním vykonává dozor. Další povinností poručníka je předkládat soudu zprávy o osobě poručenice a účty ze správy jeho jmění, této povinnosti může soud poručníka zbavit, pokud nepřesahují-li výnosy jmění pravděpodobné náklady na výchovu a výživu poručenice.

Významným rozdílem mezi rodičem a poručníkem, který sice vykonává podstatné úkony, které jinak přísluší rodičům, ale nenahrazuje je v plné míře, jelikož nemá k nezletilému vyživovací povinnost a podléhá kontrole ze strany soudu, skládá slib před předsedou soudu a zavazuje se jím, že bude řádně vykonávat svou funkci a bude dbát pokynů soudu. Soud na základě toho vydá listinu pověřující k výchově a zastupování a vymezení práv a povinností.

²⁰ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009

²¹ Milana Hrušáková a kolektiv Zákon o rodině, 4. vydání. Praha: 2009, s 376

Neustanovení poručníka by se mohlo velmi citelně odrazit na právech poručenice, a proto by neměly vznikat časové prodlevy mezi událostí, které ustanovení § 78 ZR předpokládá a ustanovení poručníka. Zde je hlavním úkolem zajistit výchovu, zastoupení a spravování majetku. Poručník může např. nezletilého zastupovat i v řízení o osvojení²², v řízení o dědictví oboustranně osiřelého dítěte.²³

Rodiče i poručník zastupují nezletilého v civilním řízení především tak, že za nezletilého jednájí jeho jménem, jsou legitimovaní podávat návrhy soudu v jeho prospěch, nahlížet do spisů, navrhnout důkazy, doručovací povinnost soudu aj.

Opatrovník nad nezletilým, kolizní opatrovník

Dalším ze zákonných zástupců je opatrovník. Tento institut je zde k ochraně práv a zájmů nezletilého, vždy je ustanovován soudem a může jím být jak fyzická tak i právnická osoba. Úpravu opatrovníka nad nezletilým nalezneme v ZR § 83 a 84. § 83 rekapituluje, kdy je soud povinen ustanovit opatrovníka a to v případě střetu zájmů zákonných zástupců a dítěte nebo dětmi týchž rodičů navzájem, ohrožení majetkových zájmů dítěte, omezení rodičovské zodpovědnosti, řízení o osvojení, v takových případech lze opatrovníka ustanovit i orgán sociálně právní ochrany dětí. Případy, které zákon RP výslovně neupravuje a kdy soud ustanoví opatrovníka, je například v případě, kdy rodiče neuplatňují nároky dítěte na sociální dávky, jsou nečinní ve věci vyřízení státního občanství dítěte, při vyřizování školních a studijních záležitostí aj.

Opatrovník především podává návrhy a žádosti u příslušných orgánů a bude dítě v těchto věcech zastupovat. Je na rozdíl od poručníků ustanoven k zastupování nezletilého při určitém úkonu, tím jsou jeho práva a povinnosti výrazněji omezeny.²⁴

Rozlišujeme dva druhy opatrovnictví, a to krátkodobé a dlouhodobé. Krátkodobé opatrovnictví zaniká splněním úkolu, pro který byl opatrovník soudem ustanoven a je jím:

- a) Kolizní opatrovník, který jedná jménem dítěte právní úkony, při kterých nemůže být nezletilý zastoupen rodiči pro hrozící střet zájmu mezi nimi, případně mezi dětmi týchž rodičů. (ZR § 37 odst. 1)

²² Bureš, Drápal, Krčmář, Mazanec, Občanský soudní řád, C. H. Beck, Praha 2004, s. 501

²³ R34/1976 – NS sp. zn.Cjp 30/75

²⁴ Holub, Nová, Zákon o rodině, Linde Praha, 3. vydání, Praha 1998, s.178

- b) Opatrovník v řízení o osvojení, který uděluje souhlas namísto rodičů (ZR § 68b)
- c) Opatrovník ad hoc (ZR § 83) neboli pro konkrétní případ, kdy soud shledá nutnost ustanovení opatrovníka, aby byl chráněn právní zájem nezletilého. Může to být z objektivního důvodu, kdy rodiče nemohou dítě zastoupit (nemoc, řízení o prohlášení za mrtvého, jsou nezvěstní aj.) nebo pro svou nečinnost, neinformovanost, neznalost nebo pro lhostejnost k nezletilému.

Dlouhodobé opatrovnictví zaniká nejpozději plnoletostí nezletilého, smrtí jednoho ze subjektů, pokud by šlo o smrt v případě nezletilého, jde o zánik opatrovnictví absolutní a pokud by šlo o případ smrti opatrovníka, jedná se zánik relativní, kdy soud ustanoví nového opatrovníka; dále pak rozhodnutím soudu, případně přímo ze zákona na základě jiné skutečnosti např. byla-li navracená rodičovská zodpovědnost v plném rozsahu. Tyto opatrovníky rozdělujeme na:

- a) zvláštní opatrovníky pro správu jmění dítěte (ZR § 37b)
- b) opatrovník vykonávající práva a povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti v případě, že oba rodiče nebo jediný žijící rodič byli na základě rozhodnutí soudu ve své zodpovědnosti omezeni (§ 44 odst. 2)²⁵

Může nastat situace, kdy se nám kryjí dva druhy zastoupení ve třech podobách, v jednom řízení a to tedy, když si zákonný zástupce nezletilého zvolí svého zmocněnce (advokáta) pro zastupování před soudem a soud ustanoví v témže řízení kolizního opatrovníka pro nezletilého. Např. v řízení o stanovení styku s nezletilým, kdy na jedné straně je nezletilý, který je zastoupen zákonným zástupcem, kterému je svěřen do výchovy např. matkou a tato matka si z důvodu odborné pomoci zvolila svého zmocněnce, nejběžněji jím bude advokát, který zastupuje matku v řízení před soudem a na druhé straně druhý zákonný zástupce nezletilého, otec. To máme už dva druhy zastoupení, zákonný a smluvní. Dále je tu povinnost soudu při takovém řízení, kdy je střet zájmů mezi rodiči a dětmi ustanovit kolizního opatrovníka (OSPOD²⁶), který se zde ustanovuje, aby hájil zájmy nezletilého. To je další podoba zákonného zastoupení, která je tedy ustanovena soudem.²⁷

²⁵ Milana Hrušáková a kolektiv Zákon o rodině, 4. vydání. Praha: 2009, s. 388

²⁶ Orgán sociálně-právní ochrany dětí

²⁷ Nejvyšší soud České socialistické republiky, Cpj 35/83, [R 2/1984 civ.]

Osvojitel

Osvojení neboli přijetí cizího nezletilého dítěte do své péče je v dnešní moderní době institutem, které nahrazuje nezletilému biologickou rodinu a rodinné zázemí. Osvojitelé osvojením vstupují do rodičovských práv a povinností, tj. mají stejný rozsah rodičovské zodpovědnosti vůči osvojení jako pokrevní rodiče. Osvojením zaniká právo pokrevním rodičům k jednání za nezletilého a tím i jejich rodičovská zodpovědnost. Pokud bylo dříve dítě zastupováno poručníkem nebo opatrovatelem, tak i jim tato práva a povinnosti osvojením zanikají. Současný ZR rozlišuje dva stupně osvojení a to zrušitelné a nezrušitelné. V případě zrušitelného osvojení se může stát, že na základě soudního rozhodnutí, původní pokrevní rodiče opětovně vstupují do rodičovských práv a povinností vůči nezletilému a osvojitelům tyto práva zanikají. U druhého stupně toto přetrhání rodičovských práv a povinností v právně- normativní sféře nelze.²⁸

Pěstoun, opatrovník jmění a osoba, které byl nezletilý svěřen do výchovy

Pěstounská péče (ZR § 45a) je forma náhradní péče o nezletilé dítě, která tu především je jako služba pro dítě. Měla by být chápána jako překlenovací řešení krize mezi rodiči a dítětem. Obsahem pěstounské péče je řádná osobní péče o nezletilého, se zachováním statkových, osobních i majetkových vazeb na rodiče.²⁹ Pěstoun vykonává přiměřeně práva a povinnosti náležející rodičům nezletilého (ZR § 45c odst. 2), avšak mu nevznikají práva a povinnosti tvořící obsah rodičovské zodpovědnosti, pouze mu zákon přiznává práva, v jakém je fakticky omezen výkon rodičovské zodpovědnosti rodičů.

V případě, kdy rodiče nebyli zbaveni rodičovské zodpovědnosti a nebyla jim ani pozastavena a dítě je svěřeno do pěstounské péče, zůstávají zákonnými zástupci rodiče.³⁰ Pěstoun je ze zákona oprávněn zastupovat dítě v běžných záležitostech a právo spravovat jeho jmění také pouze v běžných otázkách.³¹ Může nastat situace, kdy nastane kolize mezi pěstounem a rodičem ohledně řešení podstatných otázek v životě nezletilého a kdy se pěstoun domnívá, že rozhodnutí rodiče není v zájmu nezletilého. Zákon tedy pěstounovi umožňuje, aby se domáhal soudního posouzení situace a v případě zjištění nesouladu, aby nahradil rozhodnutí rodiče.

²⁸ Milana Hrušáková a kolektiv Zákon o rodině, 4. vydání. Praha: 2009, s. 307

²⁹ Zdeňka Králíčková: Pěstounská péče: mýty versus ústavně konformní interpretace a aplikace zákona s úvahami de lege ferenda, Právní rozhledy 9/2008, s. 309

³⁰ Milana Hrušáková a kolektiv Zákon o rodině, 4. vydání. Praha: 2009

³¹ Nejvyšší soud Slovensku socialistické republiky, Cpj 14/74, [R 27/1975 CIV.]

Problém může nastat i tehdy, je-li rodič nečinný a je nutné rozhodnout o podstatné otázce. Sám pěstoun nemůže o otázce rozhodnout, a proto je potřeba ustanovit opatrovníka ad hoc ve smyslu ZR § 83³²

3.3.2 Zákonný zástupce osoby zbavené nebo omezené způsobilosti k PÚ

Zákonným zástupcem osob, které jsou zbavené nebo mají omezenou způsobilost k právním úkonům jsou soudem ustanovení opatrovníci (OZ § 27 ods.2). Soud má povinnost tyto opatrovníky neprodleně ustanovovat³³ k ochraně práv těchto osob, které by mohli být zkráceni na svých právech v důsledku prodlevy ustanovení opatrovníka. Osobou opatrovníka by měla být v první řadě fyzická osoba, která s ustanovením souhlasí (subjektivní předpoklad) a z objektivního hlediska splňuje všechny požadavky pro toto ustanovení.³⁴ Pokud soud nenalezne žádného vhodného kandidáta pro ustanovení, ustanoví orgán místní správy, tímto orgánem není myšlen obecní nebo městský úřad, ale je jím sama obec či samo město jako právnická osoba (OZ § 18 odst. 1, 2. písm. c) popřípadě jejich zařízení, pokud je oprávněno vystupovat podle OZ § 18 odst. 1 svým jménem neboli je-li právnickou osobou – veřejný opatrovník. Ustanovení veřejného opatrovníka není vázáno na jeho souhlas.³⁵³⁶

Usnesením o opatrovnictví soud taktéž vymezí rozsah práv a povinností, které opatrovník bude vykonávat. Opatrovník vždy vykonává svou funkci osobně, pokud právní předpis nestanoví něco jiného. Dohoda se zastoupeným je z povahy věci vyloučena, tím ale není vyloučena možnost, aby opatrovník pro opatrovance zvolil zástupce na základě plné moci (např. advokáta). Pokud opatrovník vykonává i funkci správce majetku, může s ním bez rozhodnutí soudu nakládat jen do výše běžných záležitostí.³⁷ Může dojít i ke střetu zájmu mezi opatrovníkem (někdy označován jako stálý opatrovník) a opatrovancem, v této situaci je ustanoven kolizní opatrovník (OZ § 30) a jedná jako zákonný zástupce.

³² Milana Hrušáková a kolektiv Zákon o rodině, 4. vydání. Praha: 2009, s. 187

³³ R 5/1986

³⁴ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 137

³⁵ Jiří Švestka, Jiří Spáčil, Marta Škárová, Milan Hulmák a kolektiv Občanský zákoník I, II, 2. vydání, Praha ,2009 , s. 283

³⁶ R 18/1993; SR; 1999, č. 4 – KS v Hradci Králové sp. zn. 19 Co 690/97

³⁷ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 1433

3.4 Doručování písemností soudem

Zatupuje-li zákonný zástupce procesně nezpůsobilého účastníka v řízení, soud písemnosti doručuje pouze zákonnému zástupci. Zákonnému zástupci a i zastoupenému se doručují písemnosti, jen má-li se účastník osobně dostavit k výslechu nebo k jinému úkonu soudu. Má se obecně za to, že procesně nezpůsobilý účastník není schopen osobně v řízení cokoliv samostatně vykonat.³⁸

3.5 Odstranitelný nedostatek podmínky v řízení

Podmínkou řízení před soudem je dostatek procesní způsobilosti, pokud tuto podmínku fyzická osoba nespĺňuje nebo její zákonný zástupce nemůže osobu zastoupit, pro střet zájmů, je zde důvod, aby soud učinil vhodná opatření a odstranil tuto odstranitelnou překážku v řízení. Soud může pokračovat v řízení, ale nemůže rozhodnout ve věci samé, pokud by se tato podmínka neodstranila, soud řízení zastaví (o.s.ř. §104 ods.2).

V případě kdy fyzická osoba nemá zákonného zástupce, dá soud podnět k příslušnému soudnu k jeho ustanovení, a to ve věcech péče soudu o nezletilé (o.s.ř. § 176 násl.), nebo v řízení opatrovnické (o.s.ř. § 192,193). V druhém případě, kdy fyzická osoba má svého zákonného zástupce, ale nemůže osobu zastupovat z důvodu střetu zájmů nebo jiného důvodu, dá soud opět podnět k příslušnému soudu k zahájení řízení o ustanovení kolizního opatrovníka. Soud v těchto věcech rozhoduje usnesením.

Soud bude postupovat stejným způsobem i za situace, kdy fyzická osoba v důsledku pravomocného rozhodnutí soudu o zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům byla zbavena až v průběhu řízení.

³⁸ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 138

3.6 Úprava v novém občanském zákoníku č. 89/2012 sb.

Charakteristickou změnou v NOZ je změna jediného závazného imperativu, který vychází z judikatury a to především hájit zájem zastupovaného (opatrovance). Nynější úprava je takto koncipována především z toho důvodu, že zastoupeným bývá osoba, která není dostatečně způsobilá za sebe jednat z hlediska rozumové vyspělosti vzhledem ke svému věku nebo své psychické poruše. Tím tedy opatrovník (zákonný zástupce) projevuje svoji vlastní vůli, bez nutnosti brát ohled na názor opatrovance. NOZ přináší nové pojetí opatrovnictví (zákonné zastoupení) v tom, že opatrovník (zákonný zástupce) společně s opatrovancem (zastoupeným) spolupracují a pokud možno projevují společnou vůli k právnímu jednání, kterou bude opatrovník (zákonný zástupce) posléze jménem zastoupeného prosazovat (§ 466 - 467 NOZ). Pokud bude opatrovník tuto spolupráci opakovaně a úmyslně opomíjet a nebude prosazovat vůli zastoupeného, může jej soud i bez návrhu odvolat, protože to odporuje novému pojetí zastoupení (§ 463 odst. 2 NOZ).³⁹

³⁹ Karel Svoboda: Opatrovnictví a zákonné zastoupení v novém občanském zákoníku, [Právní rozhledy 17/2012, s. 609]

Kapitola 4

Zastoupení na základě rozhodnutí soudu podle §23

Tato kapitola se zabývá zastoupením před soudem za situace, kdy *předseda senátu může rozhodnout, že fyzická osoba, která nemá způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu, musí být v řízení zastoupena svým zákonným zástupcem, i když jde o věc, v níž by jinak mohla jednat samostatně.*⁴⁰

Z tohoto zákonného ustanovení je důležité sloveso **může**, z toho plyne **uvážení soudu**, zda zástupce ustanoví či nikoliv. Ustanovení těchto zástupců tedy není povinné, ale posuzuje se v konkrétních situacích, zda je nutnost ustanovit zástupce. Jde především o situace ustanovení zákonných zástupců **nezletilých a osob, které byly soudem omezeny** na způsobilosti k právním úkonům. Kdo je zákonným zástupcem těchto osob je vysvětleno v kapitole 3.

4.1 Rozsah procesní způsobilosti

Nezletilým osobám zákon přiznává procesní způsobilost ve stejném rozsahu, jakou mají způsobilost k právním úkonům.⁴¹ Platné občanské právo zvolilo takový přístup, že nezletilý je v závislosti na rozpoznávací a určovací schopnosti k právním úkonům buď neschopen vůbec, anebo je k nim schopen zčásti (protože plné způsobilosti nabývá až zletilostí). Zároveň platí, že učiní-li nezletilý právní úkon, k němuž není způsobilý, jedná se o právní úkon absolutně neplatný (OZ § 38 odst. 1), takže ani dodatečný souhlas zákonného zástupce nemůže tuto neplatnost zhojit (zákonný zástupce může nanejvýš platně učinit právní úkon nový, s účinky ex nunc, třeba i se stejným obsahem. Právní úkony, které není nezletilý schopen činit, činí v jeho zastoupení zákonný zástupce; v těchto případech záleží na povaze záležitosti, zdali zákonný zástupce může postupovat sám, anebo až po soudním schválení.⁴²

Pokud jde o **osoby, které byly omezeny** na způsobilosti k právním úkonům, zůstává jim ve stejném rozsahu i procesní způsobilost. **§23 se nepoužije na osoby,**

⁴⁰ O.s.ř §23

⁴¹ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s.141

⁴² Jirí Švestka, Jirí Spáčil, Marta Škárová, Milan Hulmák a kolektiv Občanský zákoník I, II, 2. vydání, Praha 2009, s. 112

kteře byly soudem zbaveny v plném rozsahu způsobilosti k právním úkonům, neboť tyto osoby nemají ani částečnou způsobilost k právním úkonům.⁴³

Způsobilost fyzické osoby mít v pracovněprávních vztazích práva a povinnosti jako zaměstnanec a způsobilost vlastními právními úkony nabývat tato práva a brát na sebe povinnosti vzniká časově současně, a pokud není stanoveno jinak, dnem, kdy fyzická osoba dosáhne 15 let věku.⁴⁴

Zákoník práce tedy nezletilým přiznává způsobilost uzavřít pracovní smlouvu v období, kdy nejsou ještě plně způsobilí k právním úkonům. Není tomu tak stejně v řízení před soudem, kdy soud z opatrnosti **může** pro ochranu práv nezletilého ustanovit zákonného zástupce. Stejně tak tomu je, kdy občanský zákoník umožňuje uzavření kupní smlouvy nezletilé osobě např. 16-ti leté, která si například zakoupí lyže, protože tato osoba je již rozumově vyspělá k této koupí, ale práva z odpovědnosti za vady zakoupených lyží a z toho plynoucí práva a povinnosti jako účastníka řízení již plně schopna nebude, protože soudní řízení vyžaduje vyšší úroveň rozumové a volní vyspělosti, proto se zde uplatní §23 o.s.ř. a soud může ustanovit zákonného zástupce pro zastoupení nezletilého před soudem.

4.2 Řízení, kdy se §23 nepoužije

Zvláštní úprava platí v řízení, kdy zákon přiznává plnou procesní způsobilost rodičům dětí, i když jsou nezletilí⁴⁵. V řízení o určení, zda je třeba souhlasu rodičů dítěte k jeho osvojení (§ 180a a 180b o.s.ř.), v řízení o osvojení (§ 181 až 185 o.s.ř.) a v řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí (§ 193a až 193e o.s.ř.).

V řízení o povolení uzavřít manželství (§ 194 o.s.ř.) má nezletilý plnou procesní způsobilost a **užití § 23 v něm nepřichází v úvahu**. Totéž platí, podal-li návrh na vrácení způsobilosti k právním úkonům ten, kdo jí byl zbaven (§ 186 odst. 3 o.s.ř.).

⁴³ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s.141

⁴⁴ Bělina, M. a kol.: Zákoník práce. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. s.91

⁴⁵ výjimkou by byla situace, kdy by nezletilému bylo méně než 16 let, pak by se §23 použil

4.3. Rozhodnutí o ustanovení podle §23

Aby byla zajištěna **rovnost stran** v řízení před soudem, soud **z vlastní iniciativy** rozhodne usnesením o nutnosti zastoupení zákonným zástupcem nezletilých účastníků popřípadě účastníků, kteří byli omezeni na své způsobilosti k právním úkonům. Neznamená to ale zánik procesní způsobilosti nezletilých/omezených účastníků. Mohou tedy vystupovat v řízení a prosazovat svou vůli a své zájmy. V případě střetu zájmů v soudním řízení mezi zákonným zástupcem a nezletilým/omezeným účastníkem je vždy nutnost vycházet z procesních úkonů zákonného zástupce. Usnesení o ustanovení se doručuje účastníkovi i zákonnému zástupce, proti tomuto usnesení je přípustný opravný prostředek- odvolání

Může se stát, že soud usoudí, že není nutné ustanovovat zákonného zástupce, ačkoliv k tomuto opatření byly splněny zákonem stanovené podmínky, a účastník nebyl v řízení zastoupen zákonným zástupcem, je odůvodněn závěr, že nebyl řádně zastoupen ten, kdo v řízení zastoupen být musel. K tomuto nedostatku, jenž je zmatečností ve smyslu § 229 odst. 1 písm. c) o.s.ř., je soud povinen přihlídnout kdykoliv za řízení.⁴⁶

Nesmíme si zde plést ustanovení opatrovníka pro osoby omezené na způsobilosti k právním úkonům, toto ustanovení plyne z §22 o.s.ř., kteří zastupují osobu z hmotně právního hlediska a podle §23 o.s.ř. se ustanovují opatrovníci pro procesní zastoupení před soudem, není ale vyloučena možnost ustanovení totožného opatrovníka, kterého má osoba ustanoveného podle §22.

4.4. Doručování

Můžeme říci, že kamenem úrazu v této kapitole je doručování. Při zahájení soudního řízení, tedy podáním žaloby k soudu nebo návrhem na zahájení řízení, máme na jedné straně účastníka nezletilou/omezenou osobu, která prozatím není zastoupena žádným zákonným zástupcem pro zastupování před soudem. Komu tedy má soud doručit obsílku k jednání?

⁴⁶ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 140-141

Pro vysvětlení uvedu ve zkratce příklad, který řešil až Nejvyšší soud ČR v Brně 29. 11. 2005, sp. zn. 20 Cdo 2775/2005.

Nezletilá (14let) porušila smlouvu o přepravě osob tím, že si nezakoupila platnou jízdenku a stala se tzv. černým pasažérem (zakoupení platné jízdenky 14ti letou osobou je úkon povahou přiměřený rozumové a volní vyspělosti). Dívka neuhradila ani posléze jízdenku s pokutou a městské dopravní podniky předaly věc k soudnímu řízení. Soud I. stupně vydal platební rozkaz a doručil ho její zákonné zástupkyni – matce, aniž by usnesením rozhodl o povinném zastoupení zákonným zástupcem podle §23 o.s.ř. Žalovaná svoji povinnost neuhradila a nepodala opravný prostředek-odpor, proti platebnímu rozkazu a žalobce přistoupil k návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí prodejem movitých věcí k vymožení pohledávky, jakož i nákladů výkonu rozhodnutí. Soud tomuto návrhu vyhověl a nařídil výkon rozhodnutí.

Teprve tehdy se žalovaná strana bránila odvoláním proti výkonu rozhodnutí. Soud II. stupně rozhodnutí soudu I. stupně změnil a návrh na nařízení výkonu rozhodnutí zamítl s odůvodněním, že nezletilá dívka ve svých 14letech byla přiměřeně rozumově a volně vyspělá, a proto ve smyslu §20 o.s.ř. měla způsobilost v rozsahu v jakém měla způsobilost vlastními úkony nabývat práv a povinností, účastníka řízení vedeného u příslušného nalézacího soudu. Z tohoto důvodu měl být exekuční titul doručován jí. Jestliže bylo rozhodnutí doručeno matce povinné, aniž bylo zároveň podle § 23 o.s.ř. rozhodnuto, že povinná musí být v řízení zastoupena, platební rozkaz nenabyl právní moci a nestal se vykonatelným.⁴⁷

V řízení o dovolání u Nejvyššího soudu ČR, soud usnesení odvolacího soudu zrušil a vrátil věc k dalšímu projednání. Nejvyšší soud zdůraznil, že : „*Způsobilost k uzavírání smlouvy o přepravě osob, z níž pro cestujícího mimo jiné vyplývá povinnost zaplatit stanovené jízdné, byla u povinné vzhledem k jejímu věku nepochybně dána. I když se její procesní způsobilost od způsobilosti k uzavírání výše zmíněné smlouvy odvíjí, je zároveň s ohledem na uvedený věk nepochybné, že povinná nemohla sama před soudem jednat; soud v nalézacím řízení proto správně jednal s její matkou jako zástupkyní (§ 22 o.s.ř.), aniž by předtím o tom vydal rozhodnutí (§ 23 o.s.ř.). Doručení platebního rozkazu matce povinné proto vyvolává důsledky s řádným doručením písemnosti spojené.*“⁴⁸

⁴⁷ Pavel Vrcha: K procesní způsobilosti nezletilé osoby (tzv. „černého pasažéra“) v soudním řízení o plnění z uzavřené smlouvy o přepravě osob, [Soudní rozhledy 11/2006, s. 412]

⁴⁸ <http://kraken.slv.cz/20Cdo2775/2004>

K tomuto případu se vyjadřuje soudce Krajského soudu v Ústí nad Labem JUDr. Pavel Vrcha, který nemá stejný pohled na daný případ jako Nejvyšší soud ČR. V článku pro časopis Soudní rozhledy 11/2006 uvádí, že je nutné právní názor respektovat a ani nechce zpochybňovat procesní způsobilost nezletilé, ale jde mu o posouzení, zda soudu ve vykonávacím řízení přísluší posuzovat otázku, kterou sám neposoudil, a která náleží soudu v řízení nalézacím-§23 o.s.ř. o ustanovená zákonného zástupce pro zastoupení před soudem, i když jde o věc, v níž by nezletilá/omezená osoba mohla samostatně jednat. Pokud však nalézací soud k takovému rozhodnutí nerozhodne, vydá rozhodnutí, které však doručí např. matce nezletilé dcery, pak je třeba přijmout závěr, že vydané rozhodnutí nebylo žalovanému řádně doručeno, což je právně významná okolnost při rozhodování o návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí.

Autor článku se přiklání k názoru : *„Mám za to, že soudu ve výkonu rozhodnutí (exekučnímu) zde nepřísluší si samostatně posuzovat otázku, že sice nalézací soud pochybil, pakliže podle § 23 o.s.ř. nerozhodl, že žalovaný bude v řízení zastoupen svým zákonným zástupcem, že však podmínky pro toto zákonné zastoupení zde osvědčeny byly, a proto bylo-li i při absenci rozhodnutí podle § 23 OSŘ rozhodnutí nalézacím soudem doručeno tomuto zákonnému zástupci, představuje (při splnění dalších podmínek) exekuční titul. Pro takový závěr mi v odůvodnění citovaného rozhodnutí dovolacího soudu chybí právní argumentace a naopak i z judikatury dovolacího soudu vztahující se k posuzování důsledků při (nesprávném) zastupování účastníků opatrovníků (viz např. rozhodnutí sp. zn. 20 Cdo 2475/98, 20 Cdo 970/2001, 20 Cdo 1833/2002) lze (výkladem a contrario).“⁴⁹*

K tomuto případu se vyjádřila velice obdobně, ale v jiné publikaci- Právní rozhledy 17/2011 JUDr. Renáta Šínová, Ph.D., která působí na právnické fakultě v Olomouci a to : *„Osobně se ztotožňuji spíše s názorem Krajského soudu v Ústí nad Labem. Má-li mít aktuální právní úprava procesní způsobilosti opravdu nějaký smysl, je nutné konstatovat, že třináctiletá je způsobilá uzavřít smlouvu o přepravě za 1 Kč, a je tedy i procesně způsobilá v řízení o zaplacení dlužného jízdného a pokuty. V řízení bych postupovala pak konkrétně tak, že bych vydala platební rozkaz, doručila jej povinné a v případě, že ta by podala odpor, uvažovala bych o aplikaci § 23 o.s.ř.“⁵⁰*

⁴⁹ Pavel Vrcha: K procesní způsobilosti nezletilé osoby (tzv. „černého pasažéra“) v soudním řízení o plnění z uzavřené smlouvy o přepravě osob, [Soudní rozhledy 11/2006, s. 412]

⁵⁰ Renáta Šínová: Procesní způsobilost nezletilých účastníků řízení (s přihlédnutím k právní úpravě svéprávnosti v návrhu nového občanského zákoníku), [Právní rozhledy 17/2011, s. 616]

Musíme se ale opírat o právní názory Nejvyšších soudů ČR, který nám říká, že i přes to, že soud podle §23 o.s.ř. zákonného zástupce neustanovil, má to v doručování stejné právní následky, jako kdyby zákonného zástupce ustanovil. Protože ze zákona vyplývá povinnost soudu, (pokud zákonného zástupce ustanoví) doručovat písemnosti jak nezletilému/omezenému, tak i zákonného zástupci.⁵¹

⁵¹ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s.141

Kapitola 5

Zastoupení na základě plné moci

Zastoupení na základě udělení plné moci pro zastupování před soudy, vzniká udělením písemné procesní plné moci nebo ji ústně účastník sdělí do protokolu, a nebo udělí plnou moc pouze pro určité úkony (o.s.ř. § 28). Plnou mocí se rozumí jednostranný právní úkon, kterým se zmocněnec prokazuje vůči třetím osobám. Z procesně právního hlediska rozlišujeme plnou moc procesní a prostou. Procesní plnou mocí je zmocněnec zmocněn ke všem procesním právním úkonům, které by mohl učinit zmocnitel, na rozdíl od právní moci prosté, u které dává zmocnitel zmocněncovi pouze plnou moc k určitým procesním právním úkonům.

Udělení plné moci neboli smlouva o zmocnění se uzavírá mezi zastoupeným účastníkem- zmocnitelem a zástupcem- zmocněncem.

Udělením plné moci nezaniká účastníkovi řízení právo činit samostatně procesní právní úkony, pokud se nejedná o povinné zastoupení. V případě střetu procesních úkonů účastníka a zmocněnce, se musí vycházet z procesních úkonů účastníka.⁵²

Procesní plná moc, jak již bylo řečeno výše, je jednostranný právní úkon, kterým účastník řízení dává na vědomí, že jím zvolený zástupce, kterým může být advokát, notář, patentový zástupce, obecný zmocněnec, úřad pro mezinárodněprávní ochranu mládeže, organizace vyvíjející činnost při ochraně proti diskriminaci nebo při ochraně práv podle autorského zákona, činit veškeré procesní úkony v jednání před soudem. Zástupcům jako je advokát a notář, může zastoupený udělit pouze procesní plnou moc, zatím co ostatním jmenovaným zástupcům se uděluje procesní plná moc vázána na určité podmínky.

Udělení plné moci je nutné předkládat soudu v písemné podobě, pokud není udělena plná moc ústně do protokolu. Plná moc zanikne se skončením jednání před soudem, za podmínek, kdy není výslovně uvedeno, že plná moc platí i pro exekuční řízení či pro případnou obnovu řízení. Popřípadě odvoláním nebo výpovědí plné moci.

⁵² Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 184

Ten, kdo jedná na základě procesní plné moci, je oprávněn jednat před soudem ve všech procesních úkonech, které jsou přiznány účastníkovi. Zde jsou myšleny i úkony, ke kterým nebyl výslovně zmocněnec zmocnitelem zmocněn.⁵³

Prostá plná moc je druhá forma plné moci, kdy účastník soudního řízení dává jím zvoleným zástupci najevo, že je oprávněn za něj činit určité procesní úkony v konkrétním řízení. Tuto plnou moc nemůže udělit účastník advokátovi nebo notáři. Plná moc zaniká odvoláním nebo výpovědí plné moci nebo splněním úkonu, pro který byla plná moc udělena.⁵⁴ Z toho například vyplývá, že rozhodnutí, jímž končí řízení, není možné doručit zmocněncovi, kterému byla udělena pouze plná moc prostá, k zastupování před soudem prvního stupně.⁵⁵ Protože jeho zastupování končí vyhlášením rozsudku soudem I.stupně.

V civilním soudním řízení se uplatní i **generální plná moc**, můžeme se setkat i s označením všeobecná plná moc. Touto plnou mocí je zmocněnec oprávněn zastupovat zmocnitele, jak v procesních úkonech před soudy, ale i v hmotně právních úkonech a není nijak omezen. Generální plnou moc, z hlediska procesně právního, můžeme přiřadit k procesní plné moci. Protože obě tyto moci nelze omezit a zástupce, jemuž byla moc udělena, je oprávněn ke všem úkonům před soudy ve stejném rozsahu jako účastník řízení. V řízení nemůžeme uplatnit generální plnou moc v případě, kdy si účastník zvolil více zmocněnců a mají jednat společně, brání tomu § 24 odst. 1 o.s.ř. , kde je uvedeno, že v téže věci může mít účastník současně jen jednoho zvoleného zástupce.⁵⁶ Tím, ale vzniká rozpor mezi hmotně právním a procesně právním ustanovením o plné moci, protože hmotně právní pojetí podle OZ §31 ods.3 přiznává zastupování i více zástupcům, které si zastoupený zvolil, a jejichž společné projevení vůle zakládá právní účinky zastoupení. Pokud by účastník udělil plnou moc pro zastupování před soudem více zmocněncům, byla by tato plná moc neplatná.⁵⁷

⁵³ SJ, 1997, č. 35 – NS sp. zn. 2 Cdon 1081/96: II; SJ, 2004, č. 227 – NS sp. zn. 29 Odo 466/2002: I

⁵⁴ Právní slovník, 3.vydání, 2009

⁵⁵ SJ, 2005, č. 88 – NS sp. zn. 25 Cdo 15/2005

⁵⁶ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s.184

⁵⁷ Stanislav Myslíl: Plná moc udělená více zmocněncům, [Bulletin advokacie 2/2002, s. 26]

5.1. Výběr zástupce

Každá osoba, jak fyzická tak právnická, má právo si zvolit svého zástupce, který bude jednat za tuto osobu v řízení před soudem. Toto právo je zakotveno v Listině základních práv a svobod⁵⁸ v čl. 37 ods.2, kde se uvádí, že: „Každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení.“ Tím je myšleno zastoupení od profesionálního zástupce např. advokátem, který tuto činnost vykonává za úplatu a jako svoji profesi, má patřičné právnické vzdělání, proto se toto ustanovení v Listině nemůže vztahovat na jakéhokoliv zástupce, jako je např. obecný zmocněnec, který vykonává zastupování nahodile, nemusí mít právnické vzdělání, bezúplatně aj. a z toho plyne, že se zde nemůže uplatnit ústavněprávní ochrana, která plyne z Listiny.⁵⁹

Zmocnění k zastupování účastníka vyplývá z dvoustranného smluvního vztahu, které se řídí ustanovením o příkazní smlouvě (OZ §724-732) nebo ustanovením o mandátní smlouvě (ObchZ§566-576). Smlouvu o zmocnění musíme rozlišovat od plné moci, která slouží jako osvědčení o zastoupení účastníka a je adresována soudu.

Jak je už výše uvedeno, každý má právo si zvolit svého zástupce, je to jeho právo, ale ne povinnost, přesto najdeme i ustanovení, kdy z tohoto práva se stává povinnost⁶⁰ a účastník musí být zastoupen, jinak je to posuzováno jako nedostatek podmínky řízení. Tuto povinnost nalezneme v §241 o.s.ř. v řízení o dovolání, kde se klade větší důraz na formální a obsahové požadavky pro podání dovolání. Z této podmínky jsou vyňaty osoby, které mají právnické vzdělání.

K poučovací povinnosti civilního soudu nepatří sdělení o možnosti zvolit si zástupce pro jednání před soudem nebo jeho opětovného zvolení a udělení mu plné moci⁶¹, nemůže se to tedy brát, jako důvod pro možnost podání opravného prostředku.

⁵⁸ Dále pak Listina

⁵⁹ SJ, 2007, č. 70 – ÚS sp. zn. III. ÚS 96/06: II.

⁶⁰ Nucené zastoupení

⁶¹ SJ, 1998, č. 14 – NS sp. zn. 2 Cdon 661/96: II.

5.2. Advokát

Účastník si může podle §25 o.s.ř. zvolit za svého zástupce advokáta, kterému může udělit pouze procesní plnou moc⁶² pro zastupování před soudy a z hmotně právního hlediska generální plnou moc. Procesní plná moc pro jedno řízení před soudem může být udělena pouze jednomu advokátovi, udělení plné moci více advokátům je neplatné a soud nesmí tuto plnou moc připustit a současně vyzve zastoupeného, aby si vybral pouze jednoho advokáta pro zastupování před soudem a předložil novou plnou moc.⁶³ Advokátem je fyzická osoba s právnickým vzděláním, která vykonala nejméně 3letou praxi v právním oboru advokacie a složila úspěšně advokátní zkoušky, popřípadě justiční či notářské zkoušky atd.⁶⁴, které Česká advokátní komora (dále jen „ČAK“) uznává a na jejichž základě je fyzická osoba zapsána do seznamu advokátů u ČAK.

Advokát je povinen chránit a prosazovat práva a zájmy svého klienta a řídit se jeho pokyny, pokud to nejsou takové pokyny, které odporují právním nebo stavovským předpisům, takovými pokyny nejsou advokáti vázáni a jsou povinni o protiprávních pokynech klienta informovat.

Každá osoba má právo si svobodně zvolit svého advokáta, který pro něj bude vykonávat potřebné služby a zastupovat ho. V teorii se předpokládá, že služby bude vykonávat vybraný advokát, ale v praxi je to v dnešní době jinak, především ve větších advokátních kancelářích, které mají více advokátů a advokátních koncipientů. Problém může nastat v nedůvěřivosti osob ke kvalitě zastoupení, které má poskytnou advokátní koncipient. Ne vždy, je ale advokátní koncipient čerstvý absolvent právnické fakulty, který nemá zkušenosti se zastupováním klientů před soudy nebo jinými orgány.

5.2.1 Dobrovolné zastoupení

Z pohledu zastupování před soudy se účastník soudního řízení⁶⁵ dobrovolně rozhodně k zastupování advokátem z důvodu profesionální pomoci v oblasti práva, které sám jako laik nemůže zastat na takové úrovni, které mu poskytuje advokát. Po zvolení advokáta či advokátní kanceláře udělí účastník advokátovi procesní plnou moc⁶⁶, kterou se advokát bude prokazovat, jako oprávněný zástupce účastníka v řízení

⁶² SJ, 1997, č. 35 – NS sp. zn. 2 Cdon 1081/96: I

⁶³ SJ, 1997, č. 36 – NS sp. zn. 2 Cdon 1007/96

⁶⁴ Další podmínky pro uznání zkoušky a praxe pro profesi advokáta nalezneme v §6 ZAK

⁶⁵ Dále jen účastník

⁶⁶ Dále jen PPM

před soudem. Od udělení PPM je advokát oprávněn učinit veškeré procesní právní kroky, které náleží účastníku řízení. Tím je myšleno sepisovat a podávat žaloby, vzít žalobu zpět, doplnit žalobu, nahlížet do spisů, pořizovat si fotokopie spisu, podávat opravné prostředky, komunikovat se soudy ohledně daného případu, předkládat důkazy, navrhopvat provedení znaleckých posudků, přijímat poštovní či elektronické listiny od soudu nebo jiných orgánů, které mají na řízení zájem a především účastnit se jednání a hájit zájem účastníka, kterého zastupuje aj. Věc, kterou nemůže za účastníka advokát vykovat je výpověď účastníka před soudem či jiným orgánem nebo podávat různé prohlášení, které může také účastník učinit pouze sám. Advokát ale může zastoupenému poradit a připravit ho na průběh výslechu. Jak z právního hlediska, tak i jako jeho psychická podpora. Není vůbec od věci se zmínit o vztahu, který by měl být mezi advokátem a zastoupeným účastníkem(teď budeme mluvit o účastníkovi z pohledu klienta).

Vztah advokáta a klienta je založena na vzájemné důvěře, kdy klient svěřuje své problémy advokátovi, který má povinnost mlčenlivost o veškerých věcech, které se doví. Pokud není mlčenlivosti zbaven například samotným klientem nebo jeho právními nástupci v případě smrti klienta. Advokát s potřebnými informacemi nakládá, jak nejlépe umí a v situaci, kdy si není jistý, jak daný problém řešit, může požádat o pomoc jiného advokáta, který má více zkušeností s právní otázkou, kterou řeší, popřípadě klientovi doporučit jiného advokáta, který ho lépe zastoupí.

Advokátní koncipient může zastupovat klienta před soudem na základě substituce, což je pověření advokátem, kterému byla klientem udělena PPM. S touto substitucí, ale musí klient vždy souhlasit, není možné, aby advokát pověřil koncipienta zastupováním aniž by o tom nevěděl klient.⁶⁷ V občanskoprávním řízení je oprávněn koncipient zastupovat v řízení před okresním soudem po uplynutí 3 měsíční právní praxe, v řízení před krajským soudem jako soudem prvního stupně i jako soudem odvolacím po roce právní praxe a v řízení před vrchním soudem jako soudem odvolacím nejdříve po roce právní praxe.⁶⁸ Koncipient vystupuje v jednání před soudem stejně jako advokát, má stejné práva a povinnosti, jak k soudu, tak ke svému klientovi.

⁶⁷ Svejtkovský, J., Vychopeň, M., Krym, L., Pejchal, A. a kol. Zákon o advokacii. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012

⁶⁸ Usnesení představenstva ČAK č. 6/1998 Věstníku ze dne 8. prosince 1998

5.2.2 Určení advokáta komorou nebo ustanovení soudem

Každá osoba, která splňuje zákonné podmínky v § 30 ods.2 o.s.ř. má právo na ustanovení zástupce- advokáta na žádost a tím se i naplňuje čl. 37 ods.2 LZP⁶⁹ na právo právní pomoci, která je v České republice garantována, která se dříve nazývala právo chudých.⁷⁰ Podmínkou na ustanovení zástupce *soudem* je především ochrana zájmů účastníka soudního řízení a současně jde-li o účastníka, který splňuje předpoklad pro osvobození od soudních poplatků, z důvodů nepříznivé majetkové situace⁷¹ a nebo pokud jde o řízení, kde je povinné zastoupení advokátem. Toto ustanovení advokáta se děje pouze na žádost účastníka, soud tedy nemůže z vlastní iniciativy ustanovovat advokáty, ale je povinen o této možnosti požádání účastníka poučit.

Advokát může být ustanoven i přes svůj nesouhlas se zastupováním, jedinou možností odmítnutí zastoupení je z obligatorních důvodů zastupovat účastníka podle §19 ZAK⁷², pokud již poskytl právní službu v téže věci ve stejném řízení už jiné osobě nebo ji poskytl jeho kolega ze stejné advokátní kanceláře; advokát nebo jeho osoba blízká je zainteresována v řízení a hrozí zde střet zájmů.⁷³

Rozsah oprávnění advokáta-zástupce účastníka, který byl ustanoven soudem je stejný, jako zmocněnce, tj. v případě dobrovolného zastoupení advokátem, kterému účastník udělil plnou moc. Je zde jediný rozdíl, a to v tom, že advokátovi, který je ustanoven soudem není potřeba udělovat plnou moc, jako je tomu u zmocněnce.

Důvod ustanovení soudem, jak bylo výše řečeno, je z nedostačujících majetkových poměrů účastníka, který si nemůže zastoupení advokátem dovolit, ale přesto má právo, aby se jeho případ projednal u soudu. To, že se účastníkovi dostane bezplatného zastoupení neznámá, že ustanovený advokát poskytuje právní služby zdarma. Zde přichází na řadu stát, který podle AT platí hotové výdaje a odměnu za zastupování.⁷⁴

Určení advokáta ČAK přichází až v případě, kdy účastník nesplňuje podmínky stanovené pro ustanovení advokáta soudem a současně byl více jak dvěma advokáty odmítnut. Žádost na určení musí být podána včas. Rozhodnutím o určení advokáta předsedou ČAK nevzniká advokátovi automaticky procesní plná moc k zastupování

⁶⁹ 2/1993 Listina základních práv a svobod

⁷⁰ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s.197

⁷¹ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s.952

⁷² Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s.197

⁷³ Zak §19

⁷⁴ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 198

před soudy, jako tomu je, když ustanoví advokáta soud. Tím tedy musí účastník určenému advokátovi procesní plnou moc udělit. S finanční odměnou je to zde tak, že ji hradí účastník, pokud účastník prokáže, že má nárok na právní pomoc bezplatnou nebo sníženou, advokátovi nenáleží žádná odměna nebo jen snížená odměna.⁷⁵

5.2.3 Nucené zastoupení advokátem

Nucené zastoupení vzniká na základě §241 ods.1) o.s.ř. v řízení o dovolání : ..., *musí být dovolatel zastoupen advokátem nebo notářem*, ... Tím má být zajištěna správná formální i obsahová forma dovolání bez jejíhož splnění však nelze dovolání meritorně projednat. Případný nedostatek v povinném zastoupení soud řeší postupem podle § 104 odst. 2.

Soud o nuceném zastoupení advokátem/notářem účastníka poučí, popřípadě vyzve k odstranění nedostatku v zastoupení a účastník si má sám zvolit advokáta/notáře k zastupování. Soud účastníkovi z vlastní iniciativy zástupce neustanoví, pokud si o něj účastník nezažádá.(vysvětlení určení advokáta komorou nebo ustanovení soudem kapitola 5.2.2)

5.2.3.1 Nucené zastoupení advokátem před Ústavním soudem

Zastoupení před ústavním soudem se řídí zákonem č.182/1993 o Ústavním soudu §30, kde je výslovně uvedena nutnost zastoupení účastníka advokátem, dříve mohl účastníka zastoupit i notář, ale novelou z roku 2004 se toto právo pro notáře zrušilo. Nucené zastoupení platí i pro účastníky, kteří jsou práva znalí a mají právnické vzdělání, takže i tito účastníci jsou nuceni se nechat zastoupit jiným advokátem. U ústavního soudu je vyloučena substituce koncipientem (§ 31 ÚS).

Plná moc může být advokátovi udělena pouze speciální a výslovně v ní uvedeno, že je určená pro zastupování před ústavním soudem. Podmínka zastoupení advokátem provází celé řízení před tímto soudem, z toho tedy vyplývá povinnost právního zastoupení, již při zahájení řízení tj. při podání návrhu k soudu.⁷⁶

⁷⁵ <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=1680>

⁷⁶ Jan Filip, CSc., Pavel Holländer, Vojtěch Šimíček Zákon o Ústavním soudu, 2. vydání. Praha: 2007, s. 145 - 146

5.2.4 Evropský advokát

Vstupem České Republiky do Evropské unie v roce 2004 se otevřely dveře pro poskytování služeb mimo domovský stát. Samozřejmě na to reagovala i novela ZAK a tato novela začlenila i úpravu advokátů ze zemí Evropské unie.

Advokátní činnost by měla být brána podle Smlouvy o volném poskytování služeb a svobodě podnikání, tuto problematiku, jak by měla být posuzována advokátní činnost řešil Evropský soudní dvůr v případě Van Binsbergen- r. 1974, 33/74. Jednalo se o advokáta holandské národnosti, který se přestěhoval do Belgie, kde nadále vykonával advokacii a belgický soud jeho schopnost zastupovat osoby před soudem zpochybnil. Evropský soudní dvůr rozhodl, že požadavek spočívající v tom, aby právní zástupce před soudem podnikal na území Belgie za neslučitelný s čl. 59 Smlouvy o Evropském společenství, protože tento článek nepřipouští žádnou formu diskriminace.⁷⁷

Evropským advokátem označujeme občana EU, EHP⁷⁸ a Švýcarska, který získal tzv. v domovském státě, oprávnění poskytovat právní služby pod označením svého domovského státu. Tyto advokáty rozdělujeme na *usazeného* evropského advokáta a evropského *hostujícího* advokáta.

Usazený advokát je upraven v ZAK §35l-35n a **směrnicí Evropského parlamentu a Rady 98/5/ES ze dne 16.2.1998 o usnadněné trvalého výkonu povolání advokáta v jiném členském státě než v tom, ve kterém byla získána kvalifikace**⁷⁹ (Directive 98/5/EC of the European Parliament and of the Council of 16 February 1998 to facilitate practice of the profession of lawyer on a permanent basis in a Member State other than that in which the qualification was obtained⁸⁰) Vstupuje pod označením, které má ve své domovské zemi, jako je např. Německé označení pro advokáta- Rechtsanwalt, Spojené království – advocate, solicitor, Francie- avocat.⁸¹ Je zapsán v seznamu evropských advokátů u ČAK a může **soustavně** vykonávat činnost advokáta v ČR. Podmínkou tohoto typu usazeného advokáta je sídlo advokátní kanceláře v ČR. Pro zastupování před soudem, kde je povinné zastoupení advokátem

⁷⁷ Markéta Körnerová: Svoboda podnikání advokátů v právu Evropských společenství, [Právní rozhledy 2/1997, s. 71]

⁷⁸ Státy Dohody o evropském hospodářském prostoru

⁷⁹ <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=10470>

⁸⁰ Milan Račok: Další, tentokrát evropská novela zákona o advokacii, [Bulletin advokacie 8/2002, s. 10]

⁸¹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31977L0249:CS:HTML>

nebo kde může zastupovat pouze advokát, má v procesních věcech tento advokát povinnost při prvním řízení ustanovit po dohodě s klientem svého konzultanta, kterým je český advokát.⁸² Se souhlasem evropského advokáta je konzultant oprávněn být při všech úkonech, při kterých je oprávněn být evropský advokát. Konzultant má být jako pomocník v procesních věcech evropskému advokátovi. Porušení povinnosti ustanovit konzultanta má za následek suspenzi oprávnění evropského advokáta zastupovat v řízení, o němž se jedná.⁸³

Usazený advokát je v podstatě postaven na stejný stupeň, jako je domácí advokát

Dne 22.3.1977 Rada Evropského společenství vydala směrnici **77/249/EHS o usnadnění účinného výkonu volného pohybu služeb advokátů** (Council Directive 77/249/EEC of 22 March 1977 to facilitate the effective exercise by lawyers of freedom to provide services⁸⁴). V této směrnici jsou upraveny podmínky pro zastupování před soudem, a to tak, že každý advokát dodržuje právní předpisy daného hostitelského státu za stejných podmínek, jako domácí advokát pouze s výjimkou, která je stanovena v článku 5 směrnice, kdy stát může uložit těmto **hostujícím** advokátům, aby byli představeni předsedovi soudu, popřípadě předsedovi ČAK nebo aby byl v kontaktu s advokátem, který působí u dotyčného soudu, který by byl případně odpovědný vůči soudu.⁸⁵

V českém právním přepisu o advokacii nalezneme úpravu hostujícího advokáta pod §35f- 35k ZAK. Hlavními znaky, kterými se hostující advokát liší od advokáta usazeného jsou, že vykonává advokacii na území ČR dočasně nebo příležitostně. Dočasně a příležitostně znamená, že nebude vykonávat své služby na území ČR setrvale déle než jeden měsíc, pokud by překročil tuto stanovenou dobu, musí oznámit ČAK, kde se nachází jeho sídlo pro výkon advokacie v ČR.

Při zastupování před soudy hostující advokát musí dodržovat tuzemské předpisy nebo stavovské předpisy určené tuzemským advokátům. Pokud by pro nějakou věc nebyla právní úprava, řídí se hostující advokát svým domovským přepisem, jinak řečeno se hostující advokát řídí právem svého domovského státu subsidiárně. Z důvodu krátkého setrvání v tuzemském státě má hostující advokát povinnost v řízení před soudy

⁸² <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=1680>

⁸³ Milan Račok: Další, tentokrát evropská novela zákona o advokacii, [Bulletin advokacie 8/2002, s. 10]

⁸⁴ Milan Račok: Další, tentokrát evropská novela zákona o advokacii, [Bulletin advokacie 8/2002, s. 10]

⁸⁵ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31977L0249:CS:HTML>

ustanovit z řad advokátů zmocněnce pro doručování, protože soud nezasílá hostujícímu advokátovi do domovského státu žádné písemnosti.⁸⁶ Toto opatření u doručování je zřízeno z důvodu hospodárnosti řízení a především k ochraně klienta, protože nedoručení některé písemnosti může vyvolat např. uplynutí lhůty pro podání opravného prostředku, nedostavení se k jednání, k výzvě předložení potřebné listiny důležité pro jednání aj.

5.2.5 Rovnost stran před soudy v ČR

Stěžejní zásadou civilního řízení je rovnost stran, spolu s nestranností a nezávislostí soudu. Můžeme tvrdit, že je rovnost stran zachována i v případě, kdy je v řízení před soudem zastoupena advokátem pouze jedna strana řízení?

Jde spíš o formální a teoretické pojetí rovnosti stran, které je zde myšleno. Z faktického pojetí, které zahrnuje odlišnost jednotlivých účastníků, kteří nemají vždy stejné postavení v podobě vzdělání, majetkových možnostech, životních zkušeností aj. nemůžeme mluvit o naprosté rovnosti stran, ačkoliv nedochází k žádnému procesnímu zvýhodnění některé ze stran. Řešení tohoto druhu je však třeba odmítnout i z principiálních důvodů, neboť by bylo porušením procesní rovnosti stran, která zůstává základem. Kromě toho případná favorizace jedné ze stran, byť té slabší, nemusí znamenat vyrovnání jejich šancí, ale často překlónění misky vah na druhou stranu.

Většina moderních právních řádů k řešení tohoto problému využila institutu povinného zastoupení advokátem (Francie, Německo, Rakousko).⁸⁷ V brzké budoucnosti bychom se měli tohoto institutu(povinné zastoupení advokátem = advokátní proces) dočkat i my v ČR. Novelizací NOZ přijde i novelizace o.s.ř., kde se předběžně počítá s povinným zastoupením ve sporných věcech(nové o.s.ř. by mělo složit pouze jako právní předpis pro sporné řízení). Děje se tomu tak z důvodu profesionalizace průběhu civilního řízení a ochranou účastníků. Působením objektivních

⁸⁶ Svejkovský, J., Vychopeň, M., Krym, L., Pejchal, A. a kol. Zákon o advokacii, 1.vydání, 2012, s. 267 - 268

⁸⁷ František Zoulík: Rovnost stran a profesionalita v civilním procesu, [Bulletin advokacie 9/1999,s7]

okolností moderní doby se stávají společenské vztahy čím dál více složitějšími a účastník, který nemá právnické vzdělání je mnohdy díky své neznalosti práva znevýhodněn v řízení oproti účastníkovi, který se nechal zastoupit advokátem, který mu poskytuje plný právní servis v řízení.

Zásada rovnosti stran, která je garantována Ústavou, by byla tímto institutem povinného zastoupení konečně v plném rozsahu naplněna.⁸⁸ Zavedením tohoto institutu se především musí vyřešit otázka ohledně nákladů řízení advokáta spojených se zastupováním, protože se bude z drtivé většiny vždy jednat o sociálně slabé osoby. Bezplatné zastoupení je zásadně sociálním právem, je nepochybné, že náklady na ně má prioritně nést stát. Vyplyvá to především z ustanovení Listiny, neboť v něm je právo na právní pomoc formulováno jako právo vůči státu. Kromě toho zajištění právní pomoci (i po finanční stránce) ze strany státu požadují i normy evropského komunitárního práva.⁸⁹

5.2.6 Výkon advokacie českého advokáta na území Slovenské republiky

Ačkoli tomu není tak dlouho, kdy Česká republika se Slovenskou republikou tvořila jeden stát a měly stejné právní předpisy, rozdělením Československé republiky k 1.1.1993 se státy staly samostatnými jednotkami a z právního pohledu naprosto cizími státy. Protože jsou v nynější době oba státy členy Evropské unie, můžeme posoudit, jakým způsobem může český advokát vystupovat na Slovensku před soudem a zastupovat účastníky a jak Slovenská republika začlenila směrnice EU do svého právního systému.⁹⁰

Slovenská republika (dále jen „SR“) používá pro advokáty ze zemí EU, EHP označení euroadvokát, kterého dále člení na usadeného a hostujícího. V tomto rozdělení není žádný rozdíl od naší úpravy a charakteristické znaky ohledně doby výkonu advokacie na území jsou stejné.

⁸⁸ Marek Juráš: Advokátský proces na pozadí rekonstrukcí civilních kodexů, [Právní rozhledy 22/2012, s789]

⁸⁹ František Zoulík: Rovnost stran a profesionalita v civilním procesu, [Bulletin advokacie 9/1999,s7]

⁹⁰ směrnice 77/249/EHS, Rady 98/5/ES

Pokud český advokát vystupuje v SR jako *hostující* euroadvokát v řízení před slovenskými soudy, musí dodržovat veškeré právní předpisy stanovené pro slovenské advokáty a **je povinen** spolupracovat se **slovenským advokátem na základě písemné smlouvy** o jejich spolupráci, jinak není oprávněn účastníka zastupovat u soudu jako advokát. Tuto povinnost písemné spolupráce v ČR například nemáme. Doručování písemností je vyřešeno tak, že se veškeré písemnosti doručují do sídla spolupracujícímu advokátovi na Slovensku. V zákoně o advokácii č. 586/2003 budete marně hledat, kdy má být nejdéle soudu nahlášen spolupracující advokát, z logiky věci jediné možné řešení je do zahájení řízení, jinak hostující euroadvokát nebude oprávněn účastníka zastupovat v řízení jako advokát.

Jako **usadený euroadvokát** bude mít český advokát stejné práva a povinnosti jako má slovenský advokát, jako je tomu u nás, je postaven na roveň domácím advokátovi. Takže při zastupování před soudy bude mít stejná práva a povinnosti jako kterýkoliv jiný slovenský advokát.⁹¹

5.2.7 Český advokát před soudem EU

Právo EU ovlivňuje téměř veškeré oblasti práva a není tedy od věci si přiblížit některé požadavky, které jsou kladeny soudy EU pro podání a zastoupení před těmito soudy.

Jak čeští občané, tak podnikatelé jsou nuceni v některých případech hájit svá práva i před soudy EU. Jak se tedy odlišuje řízení před civilním soudem v ČR a EU?

Prvním rozdílem řízení před soudem EU je převažující komunikace mezi účastníkem a soudem v písemné formě, proto je nutné kvalitní, písemné zpracování podání a dbát na zvýšenou pozornost, jak po formální stránce, tak i v právním odůvodnění. Obecně můžeme říci, že se řízení před Evropským soudním dvorem (dále jen „ESD“) a Soudu prvního stupně (dále jen „SIS“) dělí na čtyři stadia: písemné řízení, ústní řízení, závěrečný návrh generálního advokáta, porada a vyhlášení rozsudku.

⁹¹ Zákon o advokácii č.586/2003

V řízení se striktně uplatňuje zásada koncentrace řízení a tím se tedy skutečnosti a důkazy mohou předkládat pouze samotným podáním žaloby k soudu. Z toho vyplývá, že ústní jednání neslouží k uvádění nových skutečností a důkazů, ale k shrnutí veškerých žalobních tvrzení a obranných důvodů žalovaného. Soud při ústním jednání má na účastníka vymezený čas kolem 15 minut, tím se tedy vysvětluje požadavek na důkladné písemné podání.

Další důležitou podmínkou je **povinné zastoupení** fyzických a právnických osob před ESD a SIS. Zastupitelem může být advokát nebo vysokoškolský učitel, oprávněný zastupovat v zemích EU nebo EHP (Evropský hospodářský prostor). Podoba plné moci nemá žádné speciální úpravy, plně tedy postačí plná moc. Která se předkládá u českých soudů.

Nepovinné zastoupení je v případech projednání předběžné otázky a v řízení o žádosti poskytnutí bezplatné právní pomoci.

Jednání před soudy EU nepodléhají soudním poplatkům, jak je tomu v naší vnitrostátní úpravě v zákoně č. 549/1991 o soudních poplatcích. O nákladech řízení soud rozhodne pouze na žádost účastníka, jinak se tím nezabývá. Protože zde není žádný právní předpis výpočtu a výše nákladů řízení a není možné použít ani vnitrostátní předpis, soud rozhodne o výši podle svého uvážení a vždy přihlédně k okolnostem konkrétního případu.⁹²

5.3 Notář

Notářem je osoba, která byla na návrh Notářské komory ČR jmenována ministrem spravedlnosti do notářského úřadu. Osobu notáře si můžeme vybrat taktéž jako svého zmocněnce na základě procesní plné moci. Ale jsou zde zákonem taxativně vymezené situace, kdy je oprávněn účastníka zastupovat.

V §3 odst. 1 písm. b) a § 3 odst. 2, 3 NotŘ je výčet, kdy je možné se nechat zastoupit notářem a to v jednání s fyzickými a právnickými osobami, se státními nebo jinými orgány a též ve správním řízení a v **občanském soudním řízení v řízeních**

⁹² Mojmir Ježek: Český advokát v řízení před soudy Evropské unie, [Bulletin advokacie 6/2005, s. 16]

podle části páté občanského soudního řádu a v řízeních podle § 175a až 200e občanského soudního řádu s výjimkou řízení o určení, zda je třeba souhlasu rodičů dítěte k jeho osvojení, řízení o osvojení, řízení o povolení uzavřít manželství a řízení o dědictví, v němž vykonává činnost podle zvláštního předpisu. Zastoupení v civilním řízení je omezeno pouze na řízení nesporné, ze kterého je samozřejmě vyloučeno řízení o dědictví, ve kterém notář vystupuje jako soudní komisař.⁹³

5.4 Patentový zástupce

Osobu patentového zástupce si účastník může vybrat jen ve věcech týkajících se průmyslového vlastnictví, a to v řízení před soudem prvního stupně a před odvolacím soudem. Dovolání, u něhož je předepsáno povinné zastoupení, není oprávněn zastupovat ani ve věcech týkajících se průmyslového vlastnictví.

Povinností patentového zástupce je dodržovat pravidla profesní etiky, pravidla soutěže a další profesní předpisy vydávané Komorou patentových zástupců ČR .

Na rozdíl od advokátů a notářů je zde možnost patentovému zástupci udělit pouze prostou plnou moc, nevylučuje to však možnost udělit plnou moc procesní, která je tedy, jak vyplývá ze zákona ohraničena nejvýše zastupováním u odvolacího soudu. Pro zastoupení u vyšších instancí je nutné si za svého zástupce zvolit advokáta.

Patentový zástupce se v listinách soudu označuje uvedením jména, příjmení a akademického titulu, údajem o tom, že je „patentový zástupce“, a uvedením jeho sídla, popřípadě jiné adresy, na níž vykonává své podnikání.⁹⁴

Zákon upravuje i zahraničního patentového zástupce a rozděluje ho na stejné skupiny, jako zahraniční advokáty, a to patentový zástupce usazený a hostující. Na tyto zástupce se vztahuje obdobně úprava práv a povinností patentového zástupce podle zákona o patentových zástupcích a o změně zákona o opatřeních na ochranu průmyslového vlastnictví 417/2004 Sb.⁹⁵

⁹³ Petr Bílek, Ljubomír Drápal, Miloslav Jindřich, Karel Wawerka Notářský řád a řízení o dědictví, 4. vydání. Praha: 2010, s.29

⁹⁴ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s.160

⁹⁵ Zákon o patentových zástupcích a o změně zákona o opatřeních na ochranu průmyslového vlastnictví 417/2004 Sb.

5.5 Obecný zmocněnec

Občanský soudní řád obecného zmocněnce definuje, jako „*kteroukoliv fyzickou osobou, která má způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu.*“⁹⁶ Pod pojmem **kteroukoliv** si můžeme představit i fyzickou osobu, která není občanem České republiky.⁹⁷ Účastník si může tuto osobu, jako svého zástupce zvolit pro zastupování před soudem I. a II. stupně, **ne však v řízeních o dovolání**, pokud by i zde vystupoval obecný zmocněnec jako zástupce, i přes poučení soudu o nutnosti zastoupení advokátem či v zákonem daných věcech notářem nebo nutnosti dosaženého právnického vzdělání účastníka nebo obecného zmocněnce, soud by řízení zastavil. I přes zákonem danou podmínku povinného zastoupení advokátem u dovolacího řízení podle §241 ods.1), se v hojném počtu obecní zmocněnci objevují jako zástupci účastníků a jako osoby sepisující dovolání, samozřejmě soud řízení zastaví pro neodstranění podmínky dovolacího řízení.

Obecný zmocněnec může jednat pouze osobně, s nepřipustností substituce, na základě udělené plné moc účastníkem. Plná moc může být procesní nebo prostá. Obecný zmocněnec má před soudem stejná práva a povinnosti, jako advokát. Hlavní odlišností od advokáta (v některých případech i notáře) je ve vzdělání a finanční odměně. Obecný zmocněnec nemusí mít právnické vzdělání a zastoupení vykonává bezplatně a výjimečně.

Zákon stanovuje důvody pro nepřipustnost zastoupení obecným zmocněncem a to pro nezpůsobilost k řádnému zastupování a pro zastoupení v různých věcech opětovně. Pod pojem nezpůsobilost k řádnému zastoupení patří i postulační nezpůsobilost, což je neschopnost srozumitelného vyjadřování před soudem a dále pak jestliže není schopen ani s pomocí poučení poskytovaného soudem ve smyslu § 32 odst. 3 činit řádně procesní úkony (řádně vykonávat práva a plnit povinnosti účastníka řízení), a je proto odůvodněna obava, že výkonem zástupčí činnosti by mohl jím zastoupený účastník utrpět újmu na svých právech.⁹⁸

Je-li obecný zmocněnec zřejmě nezpůsobilý k řádnému zastupování nebo vystupuje-li v různých věcech opětovně, soud usnesením vysloví nepřipustnost

⁹⁶ §27 osr

⁹⁷ R 2/2000 – NS sp. zn. 32 Cdo 1206/98

⁹⁸ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 172

zastoupení. Dokud takové usnesení není v právní moci, jsou procesní úkony, jež tento zmocněnec učiní jako zástupce účastníka, účinné.⁹⁹

Pokud jde o doručování úředních listin účastníkovi soudem platí, „*je-li účastník zastoupen, vykonává svá procesní práva a povinnosti prostřednictvím zástupce. Nejenom zástupci, ale i účastníku řízení se písemnost doručuje pouze v případě, že účastník má sám osobně něco vykonat, tedy např. dostavit se k výsledku u soudu, ke znalci apod. (srov. § 49 odst. 1 věta druhá o. s. ř.). O takový případ se však v posuzované věci nejedná, neboť s doručením rozsudku soudu prvního stupně nejsou spojeny žádné úkony, které musí účastník nezbytně provést sám osobně. Stejnopis písemného vyhotovení rozsudku proto soud doručí účastníkovi jen tehdy, jestliže nemá zástupce s plnou mocí pro celé řízení. Má-li však takového zástupce (a k datu doručení se ve spise nenachází doklad o zániku zastoupení), není soud povinen doručovat rozsudek vedle zástupce rovněž účastníku řízení; učiní-li tak přesto, jedná se o úkon nadbytečný a z hlediska běhu odvolací lhůty irrelevantní (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2002, sp. zn. 21 Cdo 2277/2001, uveřejněné v časopisu Soudní judikatura 2/2003 pod č. 24).“¹⁰⁰*

Problematika advokátního koncipienta, jako obecného zástupce

K možnosti advokátního koncipienta vystupovat jako obecný zmocněnec se vyjádřila kárná komise ČAK dne 15.2.2002 sp.zn. K 94/01 : „**že je závažným porušením povinností advokátního koncipienta, jestliže byt' jen jednorázově vystupuje jako obecný zmocněnec.**“ Toto rozhodnutí odůvodnili tím, že se advokátní koncipient zápisem do seznamu advokátních koncipientů ČAK se zavázal vykonávat pod dohledem advokáta svoji právní praxi, jejímž cílem je získat znalosti a osvojit si zkušenosti potřebné k výkonu advokacie. Touto praxí se zavázal plnit a dodržovat zákon o advokacii a stavovské předpisy. Z toho vyplývá i závazek vzdání se možnosti působit jako obecný zmocněnec.¹⁰¹

⁹⁹ R 23/2000 – NS sp. zn. 2 Cdon 1301/97

¹⁰⁰ 20 Cdo 5248/2007

¹⁰¹ Mgr. Petr Stavělík, K možnosti advokátního koncipienta vystupovat jako obecný zmocněnec (Bulletin advokacie, 2005/2) str.62

Kapitola 6

Zastoupení na základě rozhodnutí

Tato kapitola pojednává o zastoupení na základě rozhodnutí soudu podle § 29 odst.1 a odst.3, což zahrnuje ustanovení opatrovníka osobám, které nemají procesní způsobilost; ustanovení opatrovníka právnické osobě ; ustanovení opatrovníka neznámých dědiců účastníka, účastníka neznámého pobytu, účastníka, jemuž se nepodařilo doručit na známou adresu v cizině, účastníka stíženého duševní poruchou a účastníka, který se z jiných důvodů nemůže účastnit řízení, účastníkovi, který se není schopen srozumitelně vyjadřovat a ustanovení opatrovníka účastníku exekučního řízení.

6.1 Zastoupení osoby bez procesní způsobilosti §29 odst.1)

*„Není-li zastoupena fyzická osoba, která jako účastník řízení nemůže před soudem samostatně jednat, ustanoví jí předseda senátu opatrovníka, je-li tu **nebezpečí z prodlení**. Stejně se postupuje, stanoví-li tak zvláštní předpis.“*

Podle §29 ods.1) se ustanovují opatrovníci fyzickým osobám, **kteří nemají procesní způsobilost**¹⁰² ve věci, která je předmětem řízení před soudem a který **nemá svého zákonného zástupce** nebo kterému **nebyl ustanoven kolizní opatrovník**. Soud ustanovuje tyto opatrovníky, pokud je dán důvod se domnívat, že hrozí nebezpečí z prodlení, jak na straně fyzické osoby, bez procení způsobilosti, ale také hrozící nebezpečí i ostatním účastníkům řízení. V řízení, kde nehrozí žádné nebezpečí, soud vyčká až příslušný soud ve věcech péče soudu o nezletilé nebo v opatrovnickém řízení neustanoví účastníkům jejich zákonného zástupce¹⁰³, popřípadě dá podnět k takovému opatření a řízení do ustanovení zástupce přeruší.¹⁰⁴

¹⁰² Procesní způsobilost je vysvětlena v kapitole 3.1

¹⁰³ Zákonný zástupce vysvětlen v kapitole 3.3

¹⁰⁴ OSR

6.2 Ustanovení opatrovníka podle §29 odst.3)

„Pokud neučiní jiná opatření, může předseda senátu ustanovit opatrovníka také neznámým dědicům zůstavitele, nebyl-li dosud v řízení o dědictví stanoven okruh jeho dědiců, účastníku, jehož pobyt není znám, jemuž se nepodařilo doručit na známou adresu v cizině, který byl stížen duševní poruchou nebo z jiných zdravotních důvodů se nemůže nikoliv jen po přechodnou dobu účastnit řízení nebo který není schopen srozumitelně se vyjadřovat.“

Z §29 ods.3) vyplývá, že v tomto ustanovení neustanovuje opatrovníky z důvodu chybějící procesní způsobilosti na straně účastníka, ale z důvodu, že účastník není z nějakého důvodu schopen se účastnit řízení před soudem a řádně vykonávat svá práva a povinnosti. Nutnost stanovení opatrovníka musí být vždy spolehlivě prokázána. K ustanovení opatrovníka podle § 29 odst. 3 soud nepřistoupí, jestliže učiní jiné opatření. Jiným opatřením se tu rozumí zejména přerušení řízení podle § 109 odst. 2 písm. a) nebo písm. c) spojené s podnětem k zahájení řízení o způsobilosti k právním úkonům účastníka.¹⁰⁵

Neznámí dědici zůstavitele

Soud ustanoví opatrovníka i v případě, kdy účastník řízení zemře a je nutné pokračovat v řízení a provést nutné neodkladné úkony. Tento opatrovník je zástupce osob, kteří jsou dědici nebo ti, u kterých lze mít popřípadě důvodně, za to, že jsou zůstavitelovými dědici. Chrání jejich práva až do doby, kdy jsou dědicové v dědickém řízení zjištěni.

Opatrovník se ustanoví i za situace, kdy není znám pobyt účastníka dědického řízení nebo který není znám vůbec. Neznámého dědice upravuje §468 OZ : *„K dědici neznámému nebo k dědici neznámého pobytu, který byl o svém dědickém právu vyrozuměn vyhláškou soudu a který v určené lhůtě nedal o sobě vědět, se při projednání dědictví nepřihlíží. Jeho opatrovník nemůže prohlášení o odmítnutí či neodmítnutí dědictví učinit“*

¹⁰⁵ Osř s. 189

Tito dědicové podle §29 odst.3 **mají procesní způsobilost**, pouze ji nemohou z různých důvodů vykonávat, a proto zde nepřipadá v úvahu, aby měl opatrovník za účastníka právo učinit prohlášení o odmítnutí či odmítnout dědictví. Jinak tomu samozřejmě je pokud procesní způsobilost účastníci nemají. Za dědice, který nemá procesní způsobilost, musí prohlášení o odmítnutí či odmítnutí dědictví učinit jeho zákonný zástupce nebo opatrovník.¹⁰⁶

Opatrovník účastníka neznámého pobytu

Právem každé osoby je rovnocenné postavení u soudu, právo na spravedlivý proces, způsobilost samostatně vykonávat procesní úkony a samostatně jednat před soudem aj. Není tomu jinak ani u osob, které jsou neznámého pobytu, i tyto osoby mají stejná práva. K tomu, aby byla tato práva zachována je zde opatrovník. Předchází se jím i průtahy v řízení a chrání se i práva dalších účastníků. V dřívější právní úpravě §52 č.140/1950 zastupoval opatrovník účastníka do té doby, dokud účastník sám nevystoupil před soudem nebo nejmenoval za sebe zmocněnce nebo dokud se jeho pobyt nevypátral. Ke změně došlo zákonem č.99/1963 začal být ustanovován dle § 29 odst. 2, a to vždy, byl-li účastník neznámého pobytu, bez ohledu na to, zda měl v řízení učinit nějaký procesní úkon či nikoliv. Nynější úprava toto ustanovuje podle §29 odst.3 a mluví o osobě neznámého pobytu, což vlastně není žádné místo, kde by se dala osoba zastihnout.¹⁰⁷ To musí soud řádně prošetřit, než ustanoví opatrovníka. To již několikrát už zdůrazňoval i ústavní soud ÚS sp. zn. I. ÚS 264/06: „*Ústavní soud opakovaně zdůrazňuje, že i nepřítomnému účastníkovi soudního řízení musí být zajištěna ochrana jeho zájmů a základních práv. K naplnění tohoto postulátu přispívá též ustanovení opatrovníka, mj. též účastníkovi, jehož pobyt není znám. Důvod, pro který se účastníkovi opatrovník ustanovuje, však musí být pečlivě prokázán, je tedy třeba vyčerpat všechny dostupné možnosti ke zjištění jeho místa pobytu. Tyto závěry mají svůj původ především v tom, že opatrovnictví osobě neznámého pobytu je institucí sui generis, obsahově značně odlišnou od ostatních případů opatrovnictví. Pojmovým znakem*

¹⁰⁶ Zákonný zástupce/opatrovník fyzických osob bez procesní způsobilosti kapitola 3

¹⁰⁷ Miroslav Hromada, Pavel Horák: Civilní proces s účastníkem neznámého pobytu, [Právní rozhledy 6/2007, s. 195]

*tohoto zastoupení je omezení trvání vztahu mezi zástupcem a zastoupeným do doby, než se zjistí pobyt zastoupeného a než se tento dozví o vedeném řízení. **Odpadne-li podmínka neznámého pobytu účastníka, zastoupení zaniká.** Z toho vyplývá, že je-li účastníkovi řízení ustanoven opatrovník, ač k tomu nebyly splněny podmínky formulované v § 29 odst. 3 obč. soudního řádu, jde o případ, kdy účastníkovi byla nesprávným postupem soudu v průběhu řízení odňata možnost jednat před soudem.“*

ÚS sp. zn. II. ÚS 171/06: „*Pokud jsou dány důvody pro ustanovení opatrovníka, je třeba vhodnou osobu hledat v **okruhu osob blízkých** zastoupeného, případně těch, jež jsou schopny skutečně reprezentovat jeho zájmy.*“

Z těchto stanovisek ústavního soudu, soud důrazně upozorňuje na jasně dané pravidla, při ustanovování opatrovníků, kterých by se měly soudy držet.

Na ustanovení opatrovníka nemá vliv ani procesní plná moc, kterou účastník neznámého pobytu udělil v minulosti jím zvolenému zástupci, pokud to vyžaduje žádné zajištění výkonu práva. Ustanovením opatrovníka tato plná moc nezaniká a soud má povinnost s tímto zástupcem jednat.

Opatrovník účastníka, jemuž se nepodařilo doručit na známou adresu v cizině

Pouze samotná okolnost, že účastník nemá pobyt na území České republiky a zdržuje se v cizině, není důvod k tomu aby, soud ustanovil opatrovníka. K takovému opatření dojde až po provedení odpovídajícího šetření, při kterém nezjistil adresu pobytu účastníka v cizině nebo pokud se mu nepodařilo na adresu pobytu listiny doručit.¹⁰⁸

¹⁰⁸ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s 190

Opatrovník účastníka stíženého duševní poruchou a účastníka, který se z jiných zdravotních důvodů nemůže účastnit řízení

Ustanovení opatrovníků se v těchto věcech opírají o rozhodnutí soudu o omezení způsobilosti k právním úkonům nebo o zbavení způsobilosti k právním úkonům. U těchto opatrovníků může nastat problém v komunikaci mezi opatrovníkem a osobou zastoupenou a to z důvodu, kdy je zastoupený účastník stížen nějakou duševní poruchou, pro kterou nereálně vnímá vnější svět a jeho pokyny, které ukládá opatrovníky jsou těžko proveditelné až protizákonné a nebo naopak mu přijdou některé provedené úkony opatrovníkem vedené proti jeho osobě či nehájení jeho práv a zájmů, byť z objektivního hlediska bude vše v pořádku.¹⁰⁹

Opatrovník se ustanoví i osobám, které se přes svůj nepříznivý zdravotní stav, krátkodobý nebo i dlouhodobý např. po autonehodě, nemůžou účastnit soudního řízení.

Opatrovník pro účastníka, který se nemá postulační způsobilost

Účastník, který je jinak procesně způsobilý, může soud ustanovit opatrovníka také v případě, že účastník není schopen se v řízení srozumitelně vyjadřovat (nemá tzv. postulační způsobilost). Bude se jednat zejména o případy tělesných vad (němota, koktavost) nebo stálých poruch, které znemožňují komunikaci účastníka se soudem. Opatrovníka lze účastníku ustanovit i tehdy, jestliže nedostatek postulační způsobilosti vykazuje jeho zákonný zástupce.

Ustanovení opatrovníka účastníku exekučního řízení

V exekučním řízení prováděném podle zákona č. 120/2001 Sb. ve znění pozdějších předpisů může exekutor požádat exekuční soud o ustanovení opatrovníka povinnému, jehož pobyt není znám, kterému se nepodařilo doručit usnesení o nařízení exekuce na adresu jeho sídla nebo na jinou známou adresu v ČR nebo v cizině, který byl stížen duševní poruchou nebo z jiných zdravotních důvodů se nemůže nikoliv jen po přechodnou dobu účastnit řízení nebo který není schopen srozumitelně se vyjadřovat. Exekuční soud může v exekučním řízení

¹⁰⁹ <http://kraken.slv.cz/7As106/2012>

rozhodnout o ustanovení opatrovníka nejen povinnému, ale i oprávněnému, a to ze všech důvodů uvedených v § 29, a to i bez žádosti exekutora.¹¹⁰

6.3 Rozdíl mezi ustanovení opatrovníka podle §29 ods.3 a §30 ods.2

Ustanovování opatrovníci jsou nejčastěji advokáti. Touto formou ustanovení advokátů, nazývaných jako „advokáti pro doručování“ se má zajistit účastníkům právo na spravedlivý proces. Použití termínu advokát pro doručování, není pouze doručení listin, jak si někteří mylně myslí. K nečinnosti opatrovníků se vyjádřil Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 9.11.2008, sp. zn. II. ÚS 1371/08 : *„Postup, kdy je soudem ustanoven, a poté tolerován zcela nečinný opatrovník, je zcela nepřijatelným formalismem, který ve svém důsledku zcela popírá právo nepřítomného opatrovníka na spravedlivé řízení.“*

Ustanovení opatrovníka pro doručování, tedy znamená zajištění práv účastníka, jak procesních tak hmotných. Převzetí písemností za účastníka opravdu nestačí. Opatrovník pro doručování se má starat o zastoupení účastníka stejným způsobem, jako jakýkoliv jiný opatrovník

Mezi ustanovením opatrovníka podle §29 odst. 3 a § 30 odst. 2 je veliký rozdíl. Proč tedy soudy ustanovují advokáta, jako opatrovníka pro doručování podle §29 odst.3, a ne podle §30 odst. 2?

Podle §30 odst.2 je ustanovení pouze na žádost účastníka a jsou zde předpoklady osvobození od soudních poplatků¹¹¹. Přičemž opatrovník §29 odst. 3 je ustanoven bez takové žádosti a bez ohledu na skutečnost, zda je účastník schopen soudní poplatek uhradit či nikoliv. To, že jsou ustanovení advokáti, vychází ze zákona o advokacii č.85/1996 z §1 odst.2 věty poslední, podle níž poskytování právních služeb se rozumí rovněž činnost opatrovníka pro řízení.¹¹²

¹¹⁰ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 190

¹¹¹ Kapitola 5.2.2. ustanovení určením čáka nebo ustanovení soudem

¹¹² Ladislav Krym: Několik poznámek k ustanovování advokátů soudem jako „opatrovníků pro doručování“ v civilním řízení, [Bulletin advokacie 7-8/2009, s. 25]

Společné ustanovení pro zástupce

Pro všechny uvedené zástupce v této diplomové práci platí : *„Každý, kdo v řízení vystupuje jako zástupce účastníka, popřípadě jako jeho další zástupce, musí své oprávnění doložit již při prvním úkonu, který ve věci učinil. Zástupcem účastníka nemůže být ten, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného.*

*Povinnost soudu poskytnout účastníku potřebná poučení, výzvy nebo upozornění lze splnit i tím, že budou poskytnuty jeho zástupci; to neplatí, udělil-li účastník svému zástupci plnou moc jen pro určité úkony.*¹¹³

¹¹³ §32 o.s.ř

Kapitola 7.

Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo vysvětlení jednotlivých typů zastoupení fyzických osob v civilním řízení a problematika v tomto odvětví. Zpočátku se toto téma jevílo, jako téma, které nebude příliš problematické, ale opak je pravdou.

Historický vývoj zastoupení sahal až do období Říma. První souvislé záznamy o formě zastoupení bylo v období republiky, kdy se právo rozvíjelo a Římané vyhledávali odbornou pomoc a tím se utvářely základy pro dnešní formu zastoupení, a to advokacii. Dalším období císařství se vyskytují poznatky o institutu notářství ve formě písařů nazvaných tabellioni. Institut poručníků nezletilých nalezneme ve středověkém civilním procesu. Tím jsme zjistila, že zastoupení jako zastoupení zákonné nebo na základě plné moci není institutem novodobým, ale má svůj dlouholetý vývoj a tradici.

Nejvíce dostupných informací z knih jsem získala o vývoji advokacie, jak o počátcích v Římě, tak následně i na našem území, kdy máme první poznatky o této profesi kolem 14. století. Avšak není to advokacie, jak ji známe teď. Nejvíce knih o historii a vývoji advokacie sepsal pan JUDr.PhDr. Stanislav Balík, který působí i na naší Právnické fakultě v Plzni, který této formě zastoupení věnoval nejvíce času ve svých knihách.

V kapitole nazvané Zákonné zastoupení, která následuje po historickém vývoji se dostáváme do současného pojetí zastoupení. V úvodu této kapitoly jsou vysvětleny základní pojmy, které provázejí celý civilní proces, jako např. procení způsobilost, a to proto, aby i člověk, který není znalý práva pochopil důležitost tohoto pojmu v praxi. Důležitost v této kapitole spojuji i s pochopením, jak je procesní právo provázané s hmotněprávní úpravou zastoupení. Kdy procesní právo čerpá základ zastoupení z občanského zákoníku.

S brzkou účinností nového občanského zákoníku jsem zařadila podkapitolu o srovnání nynější a chystané úpravě zastoupení. Mohu říci, že nová úprava v NOZ je podrobnější, v podstatě se neliší, ale zavádí i nové pojmy v zastoupení. S účinností NOZ budeme mít již vyřešené některé otázky, které nynější úprava o zastoupení neupravovala, ale byly dovozovány z judikatury. Pouze si nyní neumím přestavit, jak se některé nové formy zastoupení (např. zastoupení členem domácnosti, nápomoc při

rozhodování aj.), i když ve své podstatě připomínají zastoupení dnes používané budou aplikovat, neboť NOZ není kompatibilní s platnou úpravou o.s.ř. Doufejme, že připravovaná revoluční změna občanského soudního řádu č.99/1963 sb. proběhne včas a bude kvalitně zpracována a nebude „ušitá horkou nití“.

Kapitola byla úmyslně rozdělena na část zákonného zastoupení nezletilých osob a zákonné zastoupení osob s omezenou nebo zbavenou způsobilostí k právním úkonům. Zastoupení nezletilých osob má více forem, jak jsme mohli zjistit v diplomové práci. Je rozdíl mezi zastoupením nezletilých, kteří žijí se svými biologickými rodiči anebo, kteří jsou pouze v péči jiných osob. Odráží se v tom rozsah zastoupení, které má zástupce vůči třetím osobám, jako je např. soud. Které úkony je oprávněn činit a které nikoliv. Je zde řešen i problém, kdy nezletilého nemůže zastupovat žádný ze zákonných zástupců, pro střed zájmu a následně ustanovení kolizního opatrovníka, pro ochranu práv nezletilého. Na tuto kapitolu navazuje zastoupení na základě rozhodnutí podle §23 o.s.ř., kdy soud má možnost ustanovit zákonného zástupce jako procesního zástupce před soudem, i když účastníci- nezletilí/omezení jsou způsobilí k právním úkonům, které učinili a následně jsou předmětem řízení. Musím se přiznat, že pochopení tohoto paragrafu pro mě bylo zpočátku trochu obtížné, ale po přečtení, článků a nálezů ústavních soudů, které jsem i v diplomové práci použila, je nyní tato problematika pro mě více stravitelná. Nebylo mi jasné slovo: soud „MŮŽE“ ustanovit opatrovníka, nedokázala jsem si před napsáním této práce představit, jaká jsou kritéria pro toto ustanovení. Došla jsem k závěru, že soud z vlastní iniciativy ustanoví zákonného zástupce jako zástupce pro procesní zastoupení tehdy, pokud to uzná za vhodné, aby byla zajištěna především rovnost stran a základní principy spravedlivého procesu. Pouze v oblasti doručování osobám nezletilým jsem se setkala s různými názory soudců, kteří působí na okresních /krajských soudech, kteří se neztotožňovali s názorem ústavního soudu, proto jsem to zakomponovala do diplomové práce.

Zastoupení na základě udělení plné moci by mohlo být i samotné téma na diplomovou práci. Na tuto kapitolu je nejvíce dostupných materiálů, jak ve formě knih, odborných článků, judikatury, tak i internetových zdrojů. Zastoupení, které vzniká na základě udělení plné moci zástupci v podobě zastoupení advokátem, notářem, obecným zmocněncem, patentovým zástupcem je typem zastoupení, u kterého můžeme sami zvolit konkrétního zástupce (myšleno konkrétnost v osobě zástupce např. advokát JUDr. M.M. se sídlem v Praze 1), pouze jsme někdy limitováni právními předpisy, v jakých typech řízení mohou zástupci vystupovat v řízení před soudem. V této kapitole

byl probrán nejvíce advokát, jako zástupce, protože pouze on může vystupovat ve všech stádiích civilního řízení a on nás může zastupovat i v řízení před soudním dvorem EU.

Poslední kapitola o zastoupení na základě rozhodnutí soudu podle §29 byla zajímavým tématem z důvodu ustanovování advokátů na základě §29 odst.3 a rozdíl mezi tímto ustanovením a ustanovením podle §30 ods.2. Základním zjištěním bylo, že ustanovení podle §29 odst.3 bylo zastoupení, které není na návrh účastníka a mnohdy se ani zástupce s účastníkem nikdy neseťká, protože se ustanovuje osobám, které jsou neznámého pobytu, nemocní, v dědickém řízení aj. Na rozdíl od §30 odst. 2 se ustanovuje zástupce na žádost soudem nebo určením ČAK. Důležitým zjištěním bylo vysvětlení pojmu „advokát pro doručování“. Není to tedy jen ustanovení advokáta pro přebírání pošty za účastníka, ale obsahuje to zastupování pro celé řízení před soudem. Závěrem bych chtěla říci, že touto diplomovou prací jsem si více prohloubila znalosti ohledně zastupování fyzických osob a naučila se především vyhledávat potřebné informace, jak v literatuře, v zákonech, tak i judikátech a pracovat s nimi.

Summary

The aim of my diploma thesis was to explain the different types of representation of individuals in civil proceedings and also to explain related issues to this legal process. Initially, the subject seemed like a topic that will not be too problematic, but the opposite was true.

Historic development of the representation and of the civil process dates back to the Roman era and is still evolving, the upcoming change of the new Civil Code and forthcoming Civil Procedure is the testimony. These changes were marginally introduced and explained in this work.

After reading this diploma thesis, the reader should be able to distinguish the Representation Under the Act, the Representation On the Basis of a Court Decision and the Representation by Proxy.

The part that deals with legal representation was aimed at explanation why not every legal representative has the same rights and obligations on behalf of the party. In particular all issues regarding minors who are in foster care or who were adopted.

In the chapter that deals with representation by proxy, we found how wide selection of representatives the Rules of Civil Procedure provides and in what situations the representation by proxy can be used, when the condition of representation is not directly imposed by the law.

The representation on the basis of a court decision particularly explained the difference in the appointment of representatives on the basis of Code of Civil Procedure § 29/3. and provisions under § 30/2 Code of Civil Procedure and the highly debated issue of appointing lawyers as "attorneys for the service."

Seznam použité literatury

Prameny

- zákon č.40/1964 Sb., občanský zákoník
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
- zákon č.89/2012 Sb., občanský zákoník (účinnost od 1.1.2014)
- zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině
- zákon č.262/2006 Sb., zákoník práce
- zákon č.85/1996 Sb., zákon o advokacii
- zákon č. 358/1992Sb. notářský řád
- vyhláška č. 177/1996 Sb. advokátní tarif
- zákon č.2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
- zákon č. 417/2004 Sb., o patentových zástupcích a o změně zákona o opatřeních na ochranu průmyslového vlastnictví.

Literatura

- česká
- 1) Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, s. 1600, ISBN:978-80-7400-107-9
 - 2) Jiří Švestka, Jiří Spáčil, Marta Škárová, Milan Hulmák a kolektiv Občanský zákoník II, 2. vydání, Praha 2009, s. 2321, ISBN: 978-80-7400-108-6
 - 3) Hendrych, D. a kol. Právní slovník, Praha 2009, ISBN:978-80-740-059-1
 - 4) Bělina, M. a kol.: Zákoník práce. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. 1634 s, ISBN:978-80-87576-08-3
 - 5) Milana Hrušáková a kolektiv Zákon o rodině, 4. vydání. Praha C.H.Beck: 2009, s.586, ISBN:978-80-7400-061-4
 - 6) Petr Bílek, Ljubomír Drápal, Miloslav Jindřich, Karel Wawerka Notářský řád a řízení o dědictví, 4. vydání. Praha: 2010, s. 1118, ISBN:978-80-7400-181-9

- 7) Jan Filip, CSc., Pavel Holländer, Vojtěch Šimíček Zákon o Ústavním soudu, 2. vydání. Praha: 2007, s.929, ISBN: 978-80-7179-599-5
 - 8) Svejkský, J., Vychopeň, M., Krym, L., Pejchal, A. a kol. Zákon o advokacii. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012, 651 s., ISBN: 978-80-7179-248-2,
 - 9) Stanislav Balík, Minulost, přítomnost a perspektiva advokacie, Západočeská univerzita, Plzeň 1998, ISBN: 978-80-7035-427-8
 - 10) Stavínohova, Hlavsa, Civilní proces a organizace soudnictví, Doplněk 2003, Brno, ISBN: 978-80-7239-155-4
 - 11) Ilona Schelleová, Organizace notářství, soudnictví a advokacie, Linde Praha 1997, str 351 ISBN:80-7201-051-4
 - 12) Kincl, Urfus, Skřejpek, Římské právo, C.H. Beck 2006, Praha , ISBN: 978-80-7179-031-0
 - 13) Ilona Schelleová, Úvod do civilního řízení, Eurolex Bohemia, Praha 2005, ISBN:80-86861-81-3
 - 14) Holub, Nová, Zákon o rodině, Linde Praha, 1998 ISBN:80-7201-093-X
- Články
 - 1) Zdeňka Králíčková: Pěstounská péče: mýty versus ústavně konformní interpretace a aplikace zákona s úvahami de lege ferenda, [Právní rozhledy 9/2008, s. 309
 - 2) Karel Svoboda: Opatrovnictví a zákonné zastoupení v novém občanském zákoníku, [Právní rozhledy 17/2012, s. 609]
 - 3) Pavel Vrchá: K procesní způsobilosti nezletilé osoby (tzv. „černého pasažéra“) v soudním řízení o plnění z uzavřené smlouvy o přepravě osob, [Soudní rozhledy 11/2006, s. 412]
 - 4) Renáta Šínová: Procesní způsobilost nezletilých účastníků řízení (s přihlédnutím k právní úpravě svéprávnosti v návrhu nového občanského zákoníku), [Právní rozhledy 17/2011, s. 616]

- 5) Stanislav Myslík: Plná moc udělená více zmocněncům, [Bulletin advokacie 2/2002, s. 26]
- 6) Soudní Judikatura, Wolkers Kluwer ČR 2007, č. 70 – ÚS sp. zn. III. ÚS 96/06: II
- 7) Soudní Judikatura, Wolkers Kluwer ČR 1998, č. 14 – NS sp. zn. 2 Cdon 661/96: II.
- 8) Soudní Judikatura, Wolkers Kluwer ČR 1997, č. 35 – NS sp. zn. 2 Cdon 1081/96: I
- 9) Soudní Judikatura, 1997, Wolkers Kluwer ČR č. 36 – NS sp. zn. 2 Cdon 1007/96
- 10) František Zoulík: Rovnost stran a profesionalita v civilním procesu, [Bulletin advokacie 9/1999,s7]
- 11) Marek Juráš: Advokátský proces na pozadí rekonstrukcí civilních kodexů, [Právní rozhledy 22/2012, s789]
- 12) Markéta Körnerová: Svoboda podnikání advokátů v právu Evropských společenství, [Právní rozhledy 2/1997, s. 71]
- 13) Milan Račok: Další, tentokrát evropská novela zákona o advokacii, [Bulletin advokacie 8/2002, s. 10]
- 14) Mojmír Ježek: Český advokát v řízení před soudy Evropské unie, [Bulletin advokacie 6/2005, s. 16]
- 15) Miroslav Hromada, Pavel Horák: Civilní proces s účastníkem neznámého pobytu, [Právní rozhledy 6/2007, s. 195]
- 16) Mgr. Petr Stavělík, K možnosti advokátního koncipienta vystupovat jako obecný zmocněnec [Bulletin advokacie, 2/2005 s.62]
- 17) Ladislav Krym: Několik poznámek k ustanovování advokátů soudem jako „opatrovníků pro doručování“ v civilním řízení, [Bulletin advokacie 7-8/2009, s. 25]

Ostatní

<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=10470>

<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=1680>

lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31977L0249:CS:HTML